SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

రామకృష్ణశర్మ, గడియారం

ఆలంపూరు శిథిలములు

ఆలంపూరు, 1946

Record no. 77

Rāmakṛṣṇaśarma, Gaḍiyāraṃ

Ālampūru śithilamulu

Ālampūru, 1946

Record no. 77

Bibliographic Record Target

రామకృష్ణశర్మ, గడియారం.

ఆలంపూరు శిథిలములు / గ్రంథకర్త గడియారం రామకృష్ణశర్మ.- ఆలంపూరు : నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, 1946.

(1), iv, (2), 52, 5, 3 p. (2) leaves of plates. :port. ;15 cm.
Record no. 77

Rāmakṛṣṇaśarma, Gaḍiyāraṃ.

Ālampūru śithilamulu / granthakarta Gaḍiyāraṃ Rāmakṛṣṇaśarma.- Ālampūru : Nijāṃ rāṣṭra Āṃdhra sārasvata pariṣattu, 1946.

(1), iv, (2), 52, 5, 3 p. (2) leaves of plates. :port. ;15 cm.
Record no. 77

నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
అలంపూరు శాఖ ప్రచురణము 1

అలంపూరు శిథిలములు.

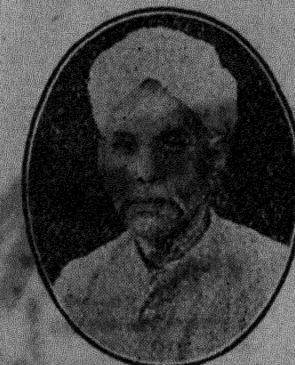
కర్త
గడియారం రామకృష్ణ శర్మ

గ్రంథ సహాయకులు
శ్రీయుత దుంపలి రామిరెడ్డిగారు, ఉండవెల్లి.

వ్యయ సం॥ చైత్రము
1946

 వెల 0-12-0

గ్రంథ సహాయకులు

శ్రీ దుంపల రామిరెడ్డిగారు,
ఉండవెల్లి.

కృతిసమర్పణము.

గీ॥ శ్రీల దనరారు దుర్గయమూలకంబు
క్షాత్రమహితంబు రెడ్డిసంఘంబునందు
పరహితాదర్శకంబయి పరగుచుండు
దుంపలికులంబు సత్క్రియాధూర్వహంబు॥

ఉ॥ ఆకులమందు కల్గిన గుణాఢ్యులలో మనశాయిరెడ్డి సు
శ్లోకుడతండు గాంచె సతిలోకగుణాఢ్యు హనుమంతరెడ్డి నా
శ్రీకలితుండు తిమ్మమను జేకొని గాంచె గుణానురాగు వి
ద్యాకమనీయ కాయుని వదాన్యుని గణ్యుని రామిరెడ్డినిన్॥

సీ॥ ప్రథితసరస్వతీ గ్రంథాలయంబును
మించిన ప్రీతి నిర్మించె నెవడు
బహుదాతలను గూడి పవమానసుతుని జీ
ర్ణించిన [illegible] నుద్ధరించె నెవడు
బుధరంజనీ భాష్య భూషితంబ[illegible]
పంచస్తవి వివృతి బడ[illegible]నెవడు
చారిత్రిక పురాణజాలంబు గాలించి
వంశవృక్షంబుల వ్రాసెనెవవడు

గీ॥ ధర్మసంస్థలకెల్ల లేదనక నొసగి[illegible]
గుప్తదాతగ విఖ్యాతి గాంచెన[illegible]
ఉరుగుణాకల్పుడట్టి పుణ్యుండు నాకు
నెచ్చెలిగ నేర్పడుట దైవనియతి కాదె

క॥ సంతానార్థము మూగుర। కాంతల జేపట్టి ఫలము గానని నీకున్
సంతతిసమిదు గృతి కన్యక। సంతాపం బడచి కీర్తి సంతానమునన్

ఆ॥ దాతలకు విశేష ధనవృద్ధి యగుగాత। యెన్నబడును గాత మీచరిత్ర
దుంపలాన్వయంబు గుంపులైవరలుత। రామిరెడ్డి సుకృతరాశియగుత

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

పీఠిక.

ఆంధ్రదేశమునకు మండనంబై దక్షిణకైలాస మనంబడు శ్రీశైలముయొక్క చతుర్దిగ్ద్వారములలోఁ బశ్చిమద్వార మనంబరగుచు తుంగభద్రానదీతీరమునఁ గృష్ణాతుంగభద్రల సంగమస్థానమునకించుక పశ్చిమమున నీయలంపూరు పవిత్రక్షేత్రము జోగుళాంబా బాలబ్రహ్మేశ్వరాది దేవతల కధిష్ఠానమై నిరంతరము దన యసాధారణ మహిమచేఁ దైర్థికకోటి నాకర్షించుచున్నది.

ఈపుణ్యభూమింగూర్చి పూర్వాచార ప్రకార మొకస్థలపురాణమేర్పడినది. గాని యందీక్షేత్రముయొక్క చరిత్రము దెలియు నవకాశములంతగాఁ గాన్పింపవు ఇట్టి యీకొఱంతను దీర్చునుద్దేశమున నామిత్రుఁడు శ్రీయుత గడియారము రామకృష్ణశర్మ చిరకాలముగా నీప్రదేశమునంతయుఁ బరిశీలించి యిచ్చటి శాసనాద్యాధారముల నెల్లఁ గైకొని యీచిన్ని పుస్తకమును సిద్ధపఱిచి చరిత్రప్రియులగు నేటియాంధ్రుల కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రుఁడైనాఁడు. మఱియు దర్శనీయములయిన యిందలి [illegible]ములనన్నింటిని నిందుఁ జక్కగాఁ బొందుపఱచి యాత్రాపరులకు [illegible]గొప్ప సాహాయ్యము చేసిన వాడయ్యెను.

చారిత్రికముగా నీక్షేత్రముయొక్క పూర్వవృత్తమును ప్రదర్శించు మొదటిశాసనము పశ్చిమ చాళుక్య సమ్రాట్టులలో నొకఁడగు విజయాదిత్య పృథ్వీవల్లభుని శా.శ. ౬౨౬-నాటి (క్రీ. శ 704) శిలాశాసనమై యున్నది. విజయాదిత్యుఁడు ప్రసిద్ధుఁడైన రెండవ పులకేశి వల్లభుని (క్రీ. శ. 609-640) మునిమనుమఁడు గావున నాకాలమున నిస్సన్నంతి దశయెంతయు బౌద్ధమువారు [illegible]లపాలనములో

నుండెనని తెలియుచున్నది. ఈతనియొక్కయు నీతని పితృపితామహులయొక్కయు శాసనములు పెక్కు లీక్షేత్రమున కత్యంత సన్నిహితమైన కర్నూలు మండలమున దొరకియున్నవి. క్రీ॥ శ॥ 753 ప్రాంతమున నీబాదామీచాళుక్య రాజ్య మస్తమించి రాష్ట్రకూటుల ప్రభుత్వమారంభమైనది. కాని యారాజుల శాసనములెవ్వియు నీక్షేత్రమునఁ గాని దీని సన్నిహిత దేశమునఁగాని నేఁటివఱకును గాన్పింపలేదు,

మరల క్రీ. శ. 998 ప్రాంతమున రాష్ట్రకూటుల జయించి మొదటి వంశమునకుఁ జెందిన మొదటి తైలపు డీదేశమునంతయు గైకొని పాలించెను వీరిరాజధానియగు కల్యాణపురము మనయీ యలంపురు క్షేత్రమునకు రమారమి 150 మైళ్లలో వాయవ్య దిశయందున్నది. కావుననే యీ తెగకుఁజేరిన రాజులందఱును నీపుణ్యభూమిని సేవించి తద్వైభవమును పెక్కువిధములఁ బెంపొందించిరి. ఇందుకు సాక్ష్యముగా శా. శ 912 (క్రీ. శ. 990) నాఁటి త్రైలోక్యమల్ల బిరుదాంకితుఁడగు నా మొదటి తైలపునిమంత్రిశాసనమే యీక్షేత్రమున గన్పట్టుచున్నది. ఈవంశపురాజులలోఁ గడపటి వాఁడగు మూఁడవ తైలపుని కాలపు శా. శ ౧౦౭౫ (క్రీ. శ. 1153) నాఁటి శాసనముగూడ నిందుఁగలదు. క్రీ. శ. 1155 ప్రాంతమునఁ గడపటి తైలపుని యతని సేనాధిపతియగు కలచురి బిజ్జలుఁడు యుద్ధమున జయించి కల్యాణము నాక్రమించెను. బిజ్జలుని కొడుకగు భుజబలమల్లవీర సోమిదేవుని పాలనమును దెలుపు శాసనములుగూడ గొన్ని యిందున్నవి. అటుపిమ్మట నీప్రదేశమంతయుఁ గాకతీయ రాజ్యములోఁ జేరిపోయెననుట కీయలంపూరు తాలూకాలో నిప్పటికి నిజామునకు లో నున్న భీమవరమునందుఁ గానవచ్చు మొదటి

ప్రతాపరుద్రుఁడనఁబడురుద్రదేవునిశిలాశాసనముసాక్ష్యమిచ్చుచున్నది. ఈవంశములో గడపటి వాఁడగు ప్రతాపరుద్ర చక్రవర్తి రాజ్యకాలమున ననఁగా క్రీ. శ. 1299 లో వేయఁబడిన తత్పాలిత ప్రజల శాసనముగూడ నొకటి యున్నది. తరువాత క్రీ. శ. 1358 లో (విజయనగర సామ్రాజ్య వ్యాప్తి కాలమున) మహామండలేశ్వర అంత్యం బరగండ పెర్మాడిరాయని మంత్రి అయితరాజు ప్రధాని యిందుఁ గామాక్షీదేవిని ప్రతిష్ఠించిన సత్లోక శాసనము దెలుపుచున్నది. ఈకాలములో గుల్బర్గా రాజధానిగా నేర్పడిన బహిమనీ రాజ్యమున్నదిగాని రెండవ హరిహరరాయని యంత్యకాలము వఱకును (క్రీ. 1404) నీ తురష్క రాజ్య మీప్రాంతములకు వ్యాపింపలేదు. 1420 ప్రాంతమున బహిమనీ రాజగు ఫిరోజిషా సుల్తాను గతించి యాతని తమ్ముఁడగు నహమ్మదుషా రాజ్యమునకువచ్చెను. రెండవ హరిహరరాయని పిమ్మట నాతని యిద్దఱు కుమారులలో నంతఃకలహములు జనించినట్లూహించుట కాధారములు గలవు ఈకాలముననే "ఖాజాబందేనవాజ్" అనునతడు గుల్బర్గా నగరమునకు వచ్చినట్లును నతని అల్లుడైన "షా అలీ" యనుసాధు లీప్రదేశమున జేరి కొంతకాలము అలంపూరునందు నివసించి యిచ్చటనే మరణించినట్లును నీపుస్తకముయొక్క 20,21 వ పేజీలలో సవిస్తరముగ వ్రాయబడియున్నది ఇతనిని గూర్చియు నీతని మరణమునుఁ గూర్చియు గ్రంథకర్త గొన్ని విషయముల నిందు వ్రాసియున్నాడు నాయుద్దేశములో నీతని సాధుత్వమెట్లున్నను గుల్బర్గా మహమ్మదీయ రాజ్యవ్యాప్తి కీతని యలంపూరు ప్రవేశమొక సాక్షియనియు నీతని మరణము ప్రౌఢదేవరాయని రాజ్యారంభకాలములో ననగా 1423 కు పిమ్మట నాతని శ్రీశైలయాత్రా సన్నిహిత కాలమున జరిగియుండుననియు నైయున్నది. ఇందుకాతని శిలాశాసనం

ధముల చరిత్రమే కొంతవరకాధారము కావచ్చును ఇతని మరణముతో మరల నీప్రదేశము హైందవరాజుల పాలనములోనికి వచ్చి క్రీ శ 1614 ప్రాంతమున మరణించిన వెంకటపతిరాయుల రాజ్యాంతము వరకును వారి పాలనములోనే యుండినదని నిశ్చయింపవచ్చును శ్రీకృష్ణదేవరాయల ప్రభుత్వకాలమున నీక్షేత్రము కొంత యున్నతస్థితికి వచ్చెననుట కాధారములీ పుస్తకమునందే కొన్ని చూపబడినవి 1614 మొదలుకొని నేటివరకును నిది మహమ్మదీయ ప్రభువుల పాలనమునందే యున్నదని ఖండితముగా జెప్పవచ్చును

ఈగ్రంథకర్త ఈపవిత్రక్షేత్రము నన్నివిధముల శోధించి తత్పరిశ్రమ కెన్నియో విఘ్నములు ప్రత్యక్షములగుచున్నను వానిని లెక్కింపక ఈపుస్తకమును సిద్ధపరచి యందుల కాంధ్రలోకమంతయు సంతసింపవలసియున్నది 'చరిత్ర' ప్రసిద్ధివలన నైననేమి పవిత్రతవలన నైననేమి ఈక్షేత్ర మాంధ్రులకు పరమపూజ్యమైనది. అందును పశ్చిమాంధ్రుల కిదియొక యైతిహాసిక ఖనిగా భావింపదగియున్నది. గ్రంథకర్త ఇందుసూచింపబడిన శాసనములన్నింటియొక్కయు పూర్తి వృత్తాంతములను వివరించి వానినన్నింటిని యథాస్వరూపమున ముందుముందు ప్రకటింపదలచియున్నాడు ఆకార్యము నెరవేరినచో నిప్పటికి ప్రకటితములుకాని పశ్చిమాంధ్రదేశ చరిత్రాంశము లెన్నియో వెలువడగలవు.

శ్రీ బాలబ్రహ్మేశ్వర స్వామి ఈయువకునకు దీర్ఘాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిచ్చి తనకును దననివాసస్థానమైన పశ్చిమాంధ్ర దేశమునకును నత్యంతోపకారము గలుగజేయునట్లనుగ్రహించుగాక యని యాదేవుని పెక్కువిధముల ప్రార్థించుచున్నాను

17-4-46
కర్నూలు

ఇట్లు బుధజనవిధేయుడు,
అనుముల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

కృతజ్ఞత.

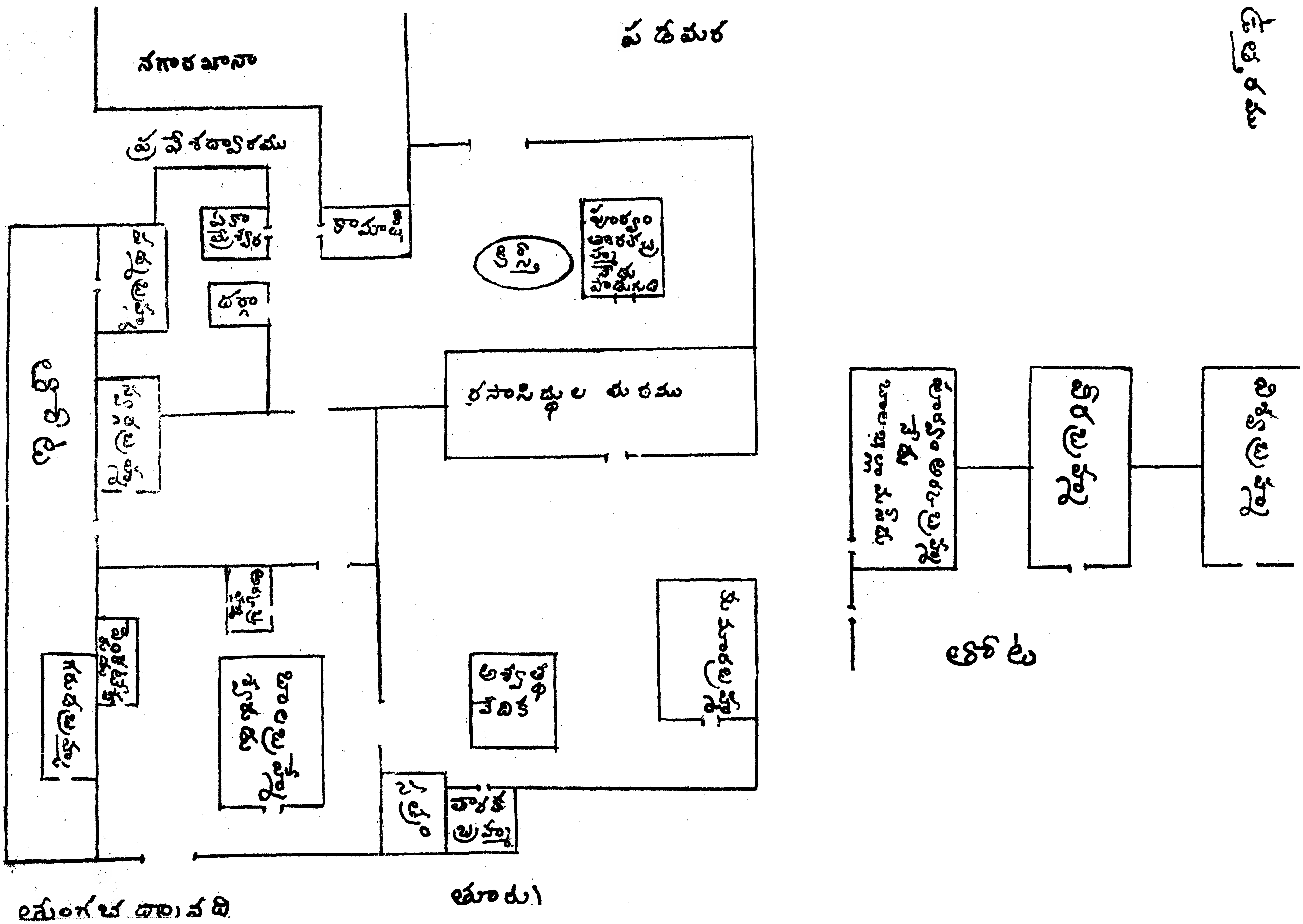
వ్రాతయనిన బద్ధకించు నన్ను పేరేపించి ఈపుస్తకమీరూపము నొందుటకు ముఖ్యకారకులై అల్పజ్ఞతచే అడుగడుగునకును నాకు కలుగు సందేహములను దీర్చుచు అవధి ఆరోగ్యము చాలినంత లేకున్నను అత్యాదరముతో పీఠికను వ్రాసి యిచ్చిన శ్రీపూజ్యపాదులగు అనుముల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారికిని,

వ్రాసిన గ్రంథము వెలుగు జూచుటెట్లా యను ప్రతిరచయితయు పడుదైన్యమునకు నన్ను పాల్గానీక గ్రంథరచనా సమయమున ననేక పరామర్శ గ్రంథముల నిప్పించి ఈకృతినిట్లు దిద్దించి వెలుగు జూపించిన వదాన్య శేఖరులును నా చిరకాల మిత్రులునగు శ్రీ దుంపలరామిరెడ్డి గారికిని,

ఉద్యోగ భారముచే తీరిక లేకున్నను శ్రమవహించి నాకోరికను మన్నించి వచ్చి అలంపూరు దేవాలయ శిల్పముల ఫోటోలను దీసి బ్లాకులు దీయించి పుస్తకము నందముగ జేయుటకు తోడ్పడిన సుహృన్మణి శ్రీ కే. యస్. పోత్నీస్ గారికిని,

హృదయపూర్వకములగు కృతజ్ఞతావందన సహస్రముల నర్పించుచున్నాను.

గ్రంథకర్త.

పడమర
ఉత్తరము
నగారఖానా
ప్రవేశద్వారము
కామాక్షి
దర్గా
అశ్వత్థ వేదిక
కోట
తూర్పు

పరదేవతాయై నమః.

౧ అలంపూరు.

ద్రోణాచలం సికింద్రాబాదు రైలుమార్గమున 'అలంపూరు రోడ్డు' స్టేషనునందు దిగినచో నందుండి గుఱ్ఱపుబండ్లపై 6 మైళ్ళ దూరమునగల అలంపూరుగ్రామమును జేరవచ్చును. ఇది నైజాం రాజ్యమునకు జెందిన రాయచూరుజిల్లాలో నొక తాలూకా ముఖ్యస్థానము. తుంగభద్రాతీరమున నుండుటచే గొప్ప తీర్థముగాను శ్రీజోగుళాంబా బ్రహ్మేశ్వరు లుండుటచే దక్షిణకాశీక్షేత్రముగాను ప్రసిద్ధికెక్కినది. ఇందలి చారిత్రిక ధార్మిక విశేషములను జూచుటకై వచ్చు యాత్రికులు దిగుటకు ఆలయమునందే పెక్కు బసలున్నవి. సర్కారువారి ముసాఫిర్ బంగళా ఒకటున్నది.

అలంపూరు తాలూకా నిజాంరాష్ట్రమున మిక్కిలి చిన్న తాలూకా. ఇది మదరాసురాష్ట్రము నంటి యున్నది. ఈ తాలూకాలో మొత్తము గ్రామములు (48) అందులో (6) గ్రామములు బేచిరాగులైనవి (1) గ్రామము జాగీరుగ్రామము 1941 సంవత్సరపు గవర్నమెంటు సెన్సస్‌రిపోర్టులో 63 గ్రామములనియు. ఆంధ్ర విజ్ఞానసర్వస్వము 2 వ సంపుటములో 43 గ్రామములనియు పొరబాటుగ వ్రాయబడియున్నది.

ఈ తాలూకాను ప్రాగ్దక్షిణములలో తుంగభద్రానదియు ఉత్తరమున కృష్ణానదియు చుట్టిప్రవహించుచు నీశాన్యభాగమున కలియుచున్నవి. ఈశాన్యమున జటప్రోలు సంస్థానమును ఉత్తర వాయవ్యములలో వనపర్తి సంస్థానమును పశ్చిమమున గద్వాల

పరదేవతాయై నమః.

౧ అలంపూరు.

ద్రోణాచలం సికింద్రాబాదు రైలుమార్గమున 'అలంపూరు రోడ్డు' స్టేషనునందు దిగినచో నందుండి గుఱ్ఱపుబండ్లపై 6 మైళ్ళ దూరమునగల అలంపూరుగ్రామమును జేరవచ్చును. ఇది నైజాం రాజ్యమునకు జెందిన రాయచూరుజిల్లాలో నొక తాలూకా ముఖ్యస్థానము. తుంగభద్రాతీరమున నుండుటచే గొప్ప తీర్థముగాను శ్రీజోగుళాంబా బ్రహ్మేశ్వరు లుండుటచే దక్షిణకాశీక్షేత్రముగాను ప్రసిద్ధికెక్కినది. ఇందలి చారిత్రిక ధార్మిక విశేషములను జూచుటకై వచ్చు యాత్రికులు దిగుటకు ఆలయమునందే పెక్కు బసలున్నవి. సర్కారువారి ముసాఫిర్ బంగళా ఒకటున్నది.

అలంపూరు తాలూకా నిజాంరాష్ట్రమున మిక్కిలి చిన్న తాలూకా. ఇది మదరాసురాష్ట్రము నంటి యున్నది. ఈ తాలూకాలో మొత్తము గ్రామములు (48) అందులో (6) గ్రామములు బేచిరాగులైనవి (1) గ్రామము జాగీరుగ్రామము 1941 సంవత్సరపు గవర్నమెంటు సెన్సస్‌రిపోర్టులో 63 గ్రామములనియు. ఆంధ్ర విజ్ఞానసర్వస్వము 2 వ సంపుటములో 43 గ్రామములనియు పొరబాటుగ వ్రాయబడియున్నది.

ఈ తాలూకాను ప్రాగ్దక్షిణములలో తుంగభద్రానదియు ఉత్తరమున కృష్ణానదియు చుట్టిప్రవహించుచు నీశాన్యభాగమున కలియుచున్నవి. ఈశాన్యమున జటప్రోలు సంస్థానమును ఉత్తర వాయవ్యములలో వనపర్తి సంస్థానమును పశ్చిమమున గద్వాల

నాదికోటుకూరు తాలూకాయును కలవు. ముఖ్యస్థానమగు అలంపూరు ఉత్తర వాహినియగు తుంగభద్రాతీరమున నున్నది. ఇది పూర్వము సుప్రసిద్ధరాజధానియై పవిత్రక్షేత్రమై వన్నెకెక్కినది.

౨ ఇందలి ధార్మిక విశేషములు.

ఇచ్చట వ్యవహారమునందే గాక పూర్వవాఙ్మయమందును శిలాలేఖనములందును అలంపూరు దక్షిణవారణాసి యనియు భాస్కరక్షేత్రమనియు, శ్రీశైల పశ్చిమద్వారమనియు ప్రసిద్ధిగన్నది. వ్యవహారమాత్రమే కాక కాశీక్షేత్రమునకును దీనికిని చాలపోలికలును గలవు. అది గంగాతీరమున నున్నది. ఇది తుంగభద్రాతీరమున నున్నది. అందు తీరమున 64 ఘట్టములున్నవి. ఇందును 64 ఘట్టములున్నవి. అక్కడ ప్రధానదైవము విశ్వేశ్వరుడు. ఇక్కడ బ్రహ్మేశ్వరుడు. అట ముఖ్యదేవీపీఠము విశాలాక్షి. ఇట జోగులాంబ. అచట డుంఠిగణేశకాలభైరవులున్నారు. ఇచటను గలరు. అందలి ప్రధానాలయము వరణ అసి నదుల మధ్యమున నున్నది. ఇందలి ఆలయము వేదావతి నాదవతీ నదుల నడుమనున్నది దానికి సమీపమున గంగాయమునా సంగమమున్న దీనికి దగ్గరగా కృష్ణా తుంగభద్రా సంగమమున్నది. ఇట్లే ఎన్నో సాదృశ్యములు దక్షిణకాశీ అనుటకు తగి నేటికిని నష్టావశిష్టములై యున్నవి

బ్రహ్మేశ్వరాలయమునందు రేణుకా విగ్రహమున్నది. స్థలపురాణములో నొక పెద్దగాథయున్నది పరశురాముడు పితృఆజ్ఞచే రేణుకాదేవి తలనరుకుటయు ప్రసన్నుడగు తండ్రితో మాతృదేవిని బ్రతికించుమని వేడుటయు ఖండింపబడిన శీర్షము చండాలవాటికలో పడుటచే నామె బ్రతుకజాలదనియు ఆశీర్షము నిమ్నజాతులచే పూజింపబడునని జమదగ్ని చెప్పుటయు మొదలగు విష

యములు సవిస్తరముగనందు వ్రాయబడియున్నవి. ఆశిరమునకే యెల్లమ్మ అని పేరు. ఇప్పటికిని యీతాలూకాలో యెల్లమ్మ పలుతావుల పూజింపబడుచున్నది. మహారాష్ట్రమునందలి చిపళూణ అను ప్రదేశమునందును, కర్ణాటకమునందున్న సవదత్తియందును, యీయెల్లమ్మ ప్రధానదేవతయై అర్చింపబడుచున్నది. ఆ స్థానిక గాథలును యెల్లమ్మను రేణుకాదేవిగా వాకొనుచున్నవి. అలంపూరు తాలూకాలోని వుండవెల్లి యనుగ్రామమున యెల్లమ్మను సంస్కృత రూపమగు హేమలానామముతో నొక పెద్ద శీర్షము ఆరాధింపబడుచున్నది. యీఆలయముకూడా చాలా ప్రాచీనమైనదే. కబంధము మాత్రము దిగంబరముగా నుండి రేణుకాభూదేవులను పేరుతో కొల్వబడుచున్నది. చిత్రముగా తుంగభద్రా తీరమునందలి పవిత్రక్షేత్రమునందును, యిట్టి నగ్నకబంధములు కనబడుచున్నవి. అలంపూరు తాలూకాలోనే యివి మూడు చోటుల నున్నవి, అలంపూరులో మూడు పరశురామ విగ్రహములున్నవి. ఈవిషయమింకను శోధింపవలసియున్నది.

అలంపూరు నాడును తాలూకాలోని ప్రతిపల్లెయందును నాగమూర్తులు చాలకనబడును. ఈప్రాంతములలో బౌద్ధయుగమునకు ముందునుండియే నాగారాధన ప్రారంభమై యుండవచ్చును. ఒకొక గ్రామములో విశేషరూపములతో నాగ విగ్రహములు చెక్కబడియున్నవి. అన్నిమతములవారికి సంబంధించిన దేవాలయములును కలవు. సామాన్యముగా నిందులేని విగ్రహమే యొకొక చోటలేదు. స్కాందపురాణమున బ్రహ్మేశ్వరస్తుతిగలదు. పవిత్రమైన శ్రీశైలక్షేత్రపు నాలుగు ద్వారములలోనిది పశ్చిమద్వారమిది గణుతికెక్కినది. పూర్వకాలమున నీస్థలము జైనబౌద్ధములకు విహారస్థానమై యుండినటుల కొన్నిగుర్తులను బట్టి యూహింపదగును

అలంపూరునకు 8 మైళ్లదూరమున కృష్ణా-తుంగభద్రా సంగమమున్నది. అక్కడను పెద్ద ఆలయముకలదు అదికూడా భాస్కరక్షేత్రమే-ఆప్రశాంతస్థలమందలి ప్రకృతి దృశ్యముల నాలోకించుటకై దూరదేశ యాత్రికులు పలువురు పోవుచుందురు. శివరాత్రిసమయమున బ్రహ్మేశ్వరస్వామికి బ్రహ్మోత్సవరథోత్సవములు జర్గును.

కాశికి వలెనే ఇక్కడికిని బహుదూరదేశములనుండి అస్థులు గలుపుటకై యాత్రికులువచ్చుచుందురు. ప్రతిపర్వకాలమందును వైదికావళి విశేషముగ నుండును. ఈక్షేత్రమున కోటిలింగము లున్నవని ప్రతీతికలదు.

ఇందు లకులేశ్వర విగ్రహముకలదు. బసవేశ్వరునకుముందు శైవము నాలుగుశాఖలుగా నుండెను. అవి పాశుపత, కాపాలిక, కాలాముఖ లకులీశములను పేరబరగుచుండెను. ఈలకులీశ శైవము క్రీస్తుశక ప్రథమ శతాబ్దమున వ్యాప్తిగాంచినది. దీనికి ఉత్తరభారతమునందలి భరుకచ్ఛము మాతృభూమి. అందుండి ఈసాంప్రదాయము అఖిలభారతమునందును వ్యాపించెను. ఈసిద్ధాంతము ననుసరించి మహేశ్వరునకు నగ్నత్వ గదాధరత్వములు ప్రధాన చిహ్నములుగా పరిగణింపబడుచున్నవి. ఇందలి విగ్రహము చతుర్భుజత్రినేత్రుడు సవ్యహస్తముల యందు, గదాత్రిశూలములును వామహస్తములయందు డమరుకమానవ కంకాళములును ధరించినగ్నముగా నిలబడియుండునట్లు చెక్కబడి ఈవిగ్రహము మిక్కిలి మనోహరముగా నున్నది. ఈమూర్తి నేడు జలలింగేశ్వర ఘట్టమునందున్నది బ్రాహ్మణవీధిలోని రేఖలో నీఘట్టముకలదు.

శ్రీ చిలుకూరు నారాయణరావు పంతులుగారు తమపండితారాధ్యచరిత్ర పీఠికలో లకులేశ్వర శైవ సాంప్రదాయము నితర ప్రాంతములలో నిరూపించి ఆంధ్రదేశమున లేనట్లుగా తలంచిరి. నిజాము రాష్ట్రమునందలి తెలంగాణామునకు చేరిన మాదిగొడ్డకుంట శాసనములో కాకతిప్రోలరాజు గురువగు రామేశ్వరదీక్షితుడు లకులేశ్వరాగమవేదియని చెక్కబడియున్నది ఈశాసనము శ్రీగంభం పాటి అప్పన్నశాస్త్రిగారిచే ప్రకటింపబడిన "వేయిస్తంభాలగుడి శాసన"మను గ్రంథమందు ఉద్ధరింపబడినది. 12 శతాబ్దాంతమునందుండిన పాల్కురికి సోమనాథమహాకవి తనపండితారాధ్యచరిత్రమున నీక్షేత్రమందు లకులేశ్వరమను నొకతీర్థమున్నట్లు వ్రాసియున్నారు. బహుశః శ్రీపంతులుగారి సూక్ష్మదృష్టిలోనిది పడియుండ లేదనుకొనెదను.

ఈఆలయముల నిర్మాణమునకుపయోగపడిన యెర్రరాయి కర్నూలున కేడుమైళ్లదూరములోనున్న జగన్నాథగట్టులోనిది. ఈ ఆలయమునకై త్రవ్వినగనులలో నిప్పుడొక పుష్కరిణియు ఆలయమంటపాదులును ఏర్పడి ఆప్రదేశముకూడ యాత్రాస్థలమైనది.

3 అలంపూరుయొక్క ప్రాచీనత.

అలంపూరునందును పరిసరప్రాంతములందును ప్రాచీనైతిహాసికయుగ చిహ్నములగు వస్తువులు అప్పుడప్పుడు దొరకుచున్నవి. ఈజిల్లా కేంద్రమగు రాయచూరికి సమీపమున నశోకుని ధర్మశాసనములు బయల్పడినవి.

ఇప్పటికిని ఆంధ్రచక్రవర్తులగు శాతవాహనుల కాలపు రాగినాణెము లీప్రాంతములలో లభించుచున్నవి. క్రీస్తుశకారంభమున నీప్రాంతమంతయు బౌద్ధమునకు తర్వాత జైనమునకును క్రీడాస్థలమై యుండెను. ఇదే తాలూకాలోని తక్కసిల, ఉండవెల్లి అను గ్రామములును అలంపూరికి ఆరుమైళ్ళలోనున్న శాతనకోట

యు బౌద్ధసంబంధమును చాటుచున్నవి. ఎక్కడనో ఉత్తర భారతమున గల తక్షశిల, విశ్వవిద్యాలయమై జగద్విఖ్యాతిగాంచినది. తక్షశిల దీని సాంస్కృతికరూపమే. పంజాబులో నుండిన, "వుండేలి" కూడా బౌద్ధస్థానమే. నేటికిని బెజవాడకు సమీపమునగల ఉండవల్లిలోని బౌద్ధగుహాలు ప్రసిద్ధినొందియున్నవి. ఈ పేరులుగల గ్రామము లీప్రాంతమున గనపడుట గమనింపదగినది. బళ్ళారి జిల్లాలోని "హిరేహడగల్లి" యందు దొరకిన తామ్రశాసనమును బట్టి ఆప్రాంతములకు "సాతాహనిరట్ట" "సాతాహనిహారం" అను పేరుండెనని తెలిసికొనవచ్చును. అది అలంపూరికి 50 మైళ్ళ దూరముననున్నది. ఇక్కడి కారుమైళ్ళదూరములో "శాతాహనకోట" పూర్తిగాశిథిలమై అదే పేరుగల చిన్నపల్లెతో నిప్పటికిని తుంగభద్రాతీరమున నున్నది. వీనినిబట్టి క్రీస్తుశక తృతీయశతాబ్దమువరకు అమరావతి ధాన్యకటకములు రాజధానులుగా దక్షిణాపథమంతయు పాలించిన ఆంధ్ర చక్రవర్తులకుకాని తద్వంశశాఖలలో నొకదానికి సంబంధించిన రాజులకుగాని యీప్రాంతములన్నియు లోబడియుండెనని స్పష్టముగా తెలిసికొనవచ్చును. వీరు బౌద్ధమతమును బోషించిరి. వీరినే శాతవాహనులందురు. ఏకారణముననో యీప్రాంతములలో బౌద్ధావవిశేషము లొక్కటియు లేకుండ బోయినవి. కేవలము గ్రామములు మాత్రము మిగిలి ప్రాచీనేతిహాసమును స్మృతికి దెచ్చుచున్నవి. తుంగభద్రలో జోగుళాంబవాగు కలియుచోట వాగు ఒడ్డున నొకజీర్ణమంటపమున్నది అందు అజంతా చిత్రములను బోలిన యొక స్త్రీ మూర్తి పడియున్నది. అదిబౌద్ధశిల్పమనుటకు సందేహము లేదు

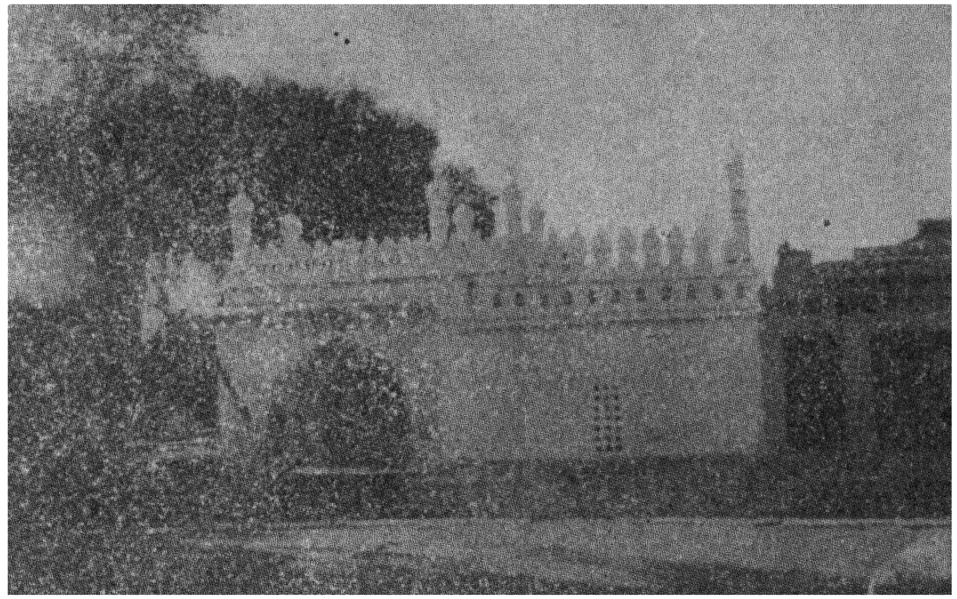
బౌద్ధముతర్వాత జైనము బాగుగా నీప్రదేశములలో వ్యాపించినది. ఇందలి ఆలయనిర్మాణము దాక్షిణాత్యశిల్పపద్ధతితోగాక బుద్ధగయ భువనేశ్వరముల గోపురమువంటి గోపురములుగల ఔత్తరీయ పద్ధతితో నిర్మింపబడియున్నవి. ఈప్రాంతములందున్న జైనులను పారద్రోలి శైవులు విజృంభించిరి. ఆజైనులవెంటనున్న ఔత్తరీయశిల్పుల చేతనే ఈఆలయనిర్మాణము చేయించిరి. ఇందలి దేవీమూర్తి జోగుళాంబా అని ప్రసిద్ధికెక్కినది. ఈజోగుళా బశబ్దము సంస్కృతముగాదు. యోగిశబ్దమునకు వికృతిగా జోగిశబ్దమొకటున్నది. ఇదే తెలంగాణమున జోగిపేట అను పూర్వపు జైనస్థానమున్నది. జోగిణి అను దేవత పూర్వగ్రంథములలో కనబడుచున్నది. ఆజోగిణికిని ఈజోగుళాంబకును నేదైన సంబంధమున్నదేమో. శైవులీ విగ్రహమునుగూడ భిన్నముచేసియున్నారు. కాని ఈప్రాంతములలో జోగుళాంబకే యెక్కువ పలుకుబడి యున్నందున మరల నామెను పరాశక్తిగ బరివర్తింప జేసికొని బ్రహ్మేశ్వరునకు ముడిపెట్టియున్నారు. ఇప్పటికిని శ్రీజోగుళాంబా బ్రహ్మేశ్వరులకు కల్యాణోత్సవములు జరుగుచున్నవి. ఇందలి జైన చిహ్నములుగూడ నిశ్శేషముగ బోయినవి. అలంపూరికి 25 మైళ్ళదూరమున నున్న పూడూరను గ్రామము గద్వాల ఇలాకాలో చేరియున్నది. అందు గొప్ప జైనతీర్థంకరుల విగ్రహములును శాసనములును గలవు. ఆశాసనములలోని రాజులకు "అలంపూరు రిపుభుజంగ క్షయకారణం" అనువిశేషణమున్నది. ఆరాజుపేరు హల్లకరసు అతడు త్రిభువనమల్ల దేవుని సామంతమండలేశ్వరుడుగా పూడూరును పాలించినాడు.

ఈఆలయములెప్పుడు నిర్మింపబడెనో తెలుపగల ఆధారములింతవరకొకటియును దొరకలేదు. దేవద్రోణిలో కోటగోడకు వేయబడి ఒక శాసనమున్నది. ఈశాసనమే ఇక్కడి శిలాలేఖనములలో ప్రాచీనమైనది. ఇది 7 శతాబ్దాంతమున నున్న విజయాదిత్యుడను బాదామీచాళుక్య సార్వభౌముడీ ఆలయములకు ప్రాకారము గట్టించెనని తెల్పుచున్నది. ఈశాసనపు చివరిభాగమున బెంగాలీ లిపిలో నొక లేఖనమున్నది. సంపూర్ణాంధ్ర ప్రదేశమగు నీచోట బెంగాలీలిపి యెట్లువచ్చెనో పరిశోధింప వలసియున్నది

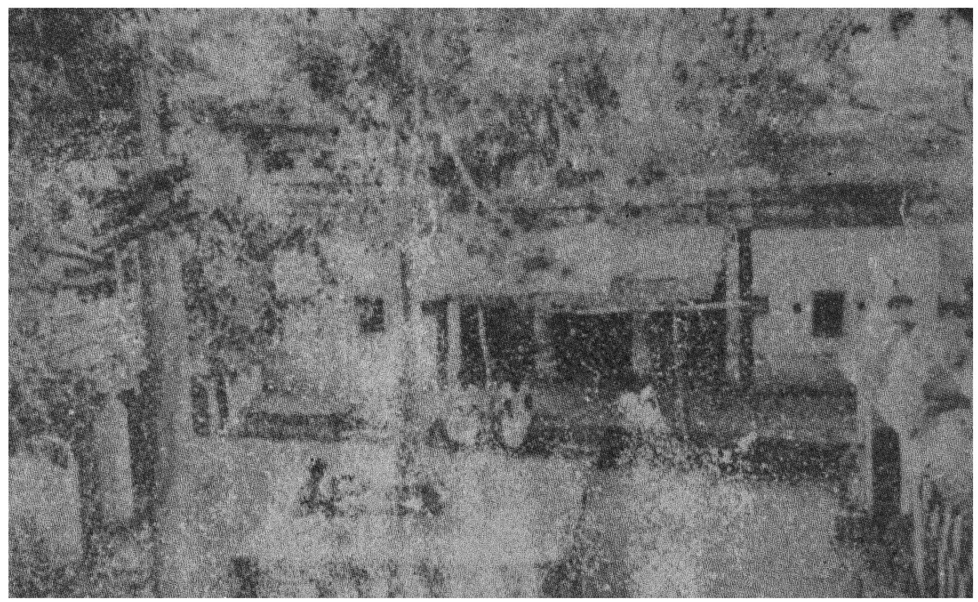
౪ అలంపూరు సంక్షిప్త చరిత్ర.

స్థలపురాణములో నలంపూరు హేమలాపురమనియు శాసనాదులలో హతంపురమనియు, నలంపూరనియు, పేర్కొనబడియున్నది. ఇందొక దేవత యల్లమ్మ, అని పూర్వమునుండి పూజింపబడుచున్నది, ఈ యల్లమ్మకే సంస్కృతమున హేమలాంబయను నిచ్చియున్నారు, ఈ ప్రాంతమునందలి ప్రాచీన దేవత యెల్లమ్మయే వెనుకటి ౬వ ప్రకరణములో నీమెనుగూర్చి చర్చించియున్నాను ఈ దేవతపేరనే 'యల్లమపురి'యై రానురాను అల్లమపురి, అలంపురి అలంపూరు, గామారి యుండును. హతంపురమని యెట్లు పేరు వచ్చెనో సరిగా తెలియుటలేదు. "వాఖ్యాతెమమ్లికత్ బిజాపుర్" అను బ్రహ్మాండ ఉరుదూ చరిత్రగ్రంథమును వ్రాసిన బషీరుద్దీన్ సాబు "షాఅలీ" అను మహాత్ముని పేరుతో నీగ్రామమునకు 'షాఅలీపూర'ని ఆల్పూర ని వ్యవహారముకలిగి అలంపూ రను నేటిరూపము యేర్పడి యుండెనని' వ్రాసియున్నాడు. కాని పై 'షాఅలీపాదుషా' 15 శతాబ్దమున బిజాపురం సుల్తానుల కాలములో వచ్చినవాడు. పూడూరునందున్న 9 శతాబ్దపు శాసనములలోను అలంపూరునందలి 10 శతాబ్దపు శాసనములలోను అలంపూరు శబ్దము కనబడుచున్నది. నిన్న మొన్నటి 'షాఅలీపాదుషా'కును ప్రాచీన నామమగు అలంపూరునకును సంబంధ మేమాత్రము లేదు. ఎప్పుడో జైన శైవ సంఘర్షణలచే పాడైన తరువాత హతంపురమని పిలువబడెనేమో?

ఇదే రాయచూరుజిల్లాలో అశోకధర్మశాసనములు బయలుపడుటచే నీప్రా[illegible]యు నా[illegible]మ్మున మౌర్యసామ్రాజ్యమునకు చెందియుండె[illegible] పిమ్మట క్రీస్తుశకారంభమునుండి 3 శతా[illegible]రులగు శాతవాహనులకు లోబడి యుం[illegible]సగల శాతవాహ

దర్గా

అన్న సత్రము

సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది. అలంపూరికి సమీపముననున్న కర్నూలు బళ్ళారి మండలములో కాలమున మౌర్యసాతవాహన సామ్రాజ్యములక్రిందనే యుండెనని ఆమాండలిక చరిత్రలు చెప్పుచున్నవి.

సాతవాహనుల తరువాత దక్షిణ ప్రాంతమంతయు పల్లవ కదంబులకు లోబడియుండెనని ఆంధ్ర దేశ చరిత్రలు చెప్పుచున్నవి

వీరి పిమ్మట (౨)పులకేశి విక్రమాదిత్యులను బాదామి చాళుక్య సార్వభౌములు పల్లవకదంబుల నోడించి దక్షిణాపథమంతయు నేలిరి. ఈవిక్రమాదిత్యుని కుమారుడు వినయాదిత్యుడు దక్షిణ యాత్రలనన్నిటిని చేసి ఎన్నో క్షేత్రములకు దానము లిచ్చి యున్నాడు. వినయాదిత్యుని తామ్రశాసనములు హంపీక్షేత్రమునందును కర్నూలుమండలమునందును ఎక్కువగా దొరికి ప్రభుత్వము చేత రక్షింపబడుచున్నవి. ఈబాదామి చాళుక్యుల పూర్వులు రాయలసీమలోని వారనియు అక్కడి నుండియే పైకిబోయి బాదామి రాజధానిగా దక్షిణాపథ సామ్రాజ్యము నేలిరనియు శ్రీమల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ధాత సంవత్సర భారతిలో వివరించి యున్నారు. అందువలననే ప్రాచీన చాళుక్యుల శాసనములు విరివిగా కర్నూలు బళ్ళారి అనంతపురం కడపజిల్లాలలో దొరుకుచున్నవి. పశ్చిమాంధ్రము నందలి చారిత్రిక సామగ్రిని సంపాదించి ఎవ్వరైన పరిశోధక మహాశయులు వ్రాయగడగినచో ప్రామాణికమైన చరిత్ర మగును. పై వినయాదిత్యుని కుమారుడగు విజయాదిత్యుడే అలంపూరి దేవాలయ ప్రాకారమును గట్టించినవాడు. ఇతడు క్రీ॥ శ॥ 697–733 ప్రాంతములలో రాజ్యమేలెను ఇతని శాసనము దేవద్రోణిలో కోటగోడకు వేయబడియున్నది. అందు శకవర్షంబులు 626 అనియున్నది. అది క్రీ॥ శ॥ 704 సంవత్సరమగును.

ఈచాళుక్యులు బాదామీనగరమునుండి పాలించిరి. వారిలో కీర్తివర్మతనయుడు కీ॥ శ॥ 600 సంవత్సర ప్రాంతమున వేంగీదేశపాలకుడై తూర్పు చాళుక్యుల మూలపురుషుడయ్యెను. బాదామీచాళుక్యులు 9 వ శతాబ్దమువరకును అవిచ్ఛిన్నముగా సార్వభౌములుగ నుండిరి. అనంతరము రాష్ట్రకూటులువిజృంభించి బాదామీ చాళుక్య సామ్రాజ్యమును కబళించిరి. దక్షిణమునుండి చోళుల ఒత్తిడిచే చిక్కుల చెందియున్న చాళుక్యులను మాన్యఖేట పాలకులగు రాష్ట్రకూటులు సులభముగ నిర్జించిరి. అందుచే తరువాతి చాళుక్యరాజుల పేరులు అంతగా చరిత్రలో కనబడకున్నవి. మరల 10 శతాబ్దమున రెండవ తైలపుడు కల్యాణిలోనుండి పాలనమారంభించెను. ఈతని పిదప ప్రథమ సోమేశ్వరుడు పరాక్రమశాలియై జారిపోయిన సార్వభౌమత్వమును నిలబెట్టెను వీరినేపశ్చిమచాళుక్యులనెదరు.

బాదామీ చాళుక్యులును కాంచీచోళులును ఎడతెగక యుద్ధముసేయుచుండిరి. 11 శతాబ్దారంభమున చోళరాజగు రాజాధిరాజు కల్యాణిని స్వాధీనము జేసికొనగా ప్రథమసోమేశ్వరుడు రాజాధిరాజునుజంపి పశ్చిమ చాళుక్య సామ్రాజ్యమును విస్తరింపజేసెను. చోళులకు తూర్పు చాళుక్యులతో బాంధవ్యముకలిసెను. ఆంధ్రభారత నిర్మాతయగు రాజరాజనరేంద్రుని తండ్రి విమలాదిత్యుడు వేంగీ చాళుక్యసార్వభౌముడు. ఇతడు చోళసామ్రాజ్య ధురంధరుడగు రాజేంద్ర దేవుని కుమార్తె కుందవాంబను వివాహమాడెను ఈరాజేంద్రచోళుని కుమారుడే గంగైకొండ చోళదేవుడు. ఇతడు నిర్వక్రపరాక్రమ శాలియని పేరు వహించెను. ఇతనికి ఇరుమడి చోళుడనికూడ బిరుదమున్నది. ఇతడు త్రైలోక్యమల్లుని

కాలమువాడు. బ్రహ్మేశ్వరాలయమునందలి యొక శాసనములో త్రైలోక్య మల్లుని సామంతమండలేశ్వరుడగు విరుగని చోళుడు శసనబడుచున్నాడు. ఈయిరువురు శాకచేత్తై యుండురా? గంగైకొండ చోడదేవుని కుమార్తెను వివాహమాడి రాజరాజనరేంద్రునికుమారుడుచోళ తూర్పుచాళుక్య సామ్రాజ్యములు రెండిటిని కాంచీనగరమునుండియే పాలించెను. ఇతనికే కులోత్తుంగ చోడదేవుడు. ఈకులోత్తుంగుని శాసనములు శ్రీశైలమునందును నందికోటూరు తాలూకా యందలి సిద్ధేశ్వరమునందును గలవు. ఇతని కొడుకు విక్రమ చోళుడు ఈప్రాంతములకు ప్రతినిధిగా నియమింపబడియుండెను ఇతని శాసనములు నందికొటుకూరు రామళ్ళకోటతాలూకాలలో గనబడుచున్నవి.

కల్యాణీనగరమునుండి విజృంభించిన పశ్చిమచాళుక్యులు చోళుల ఔద్ధత్యమునడంచి తమప్రదేశములన్నిటిని సాధించిరి. 6వ విక్రమమాదిత్యుని కాలమున కులోత్తుంగ చోడదేవునితో తీవ్రయుద్ధములు సాగుచుండెను. కులోత్తుంగుని తరువాత వానికి సామంతులుగ నున్న తెలుగు చోడులు కల్యాణీచాళుక్యులకు సామంతమండలేశ్వరులై వారిసామ్రాజ్యసౌధమునకు దృఢస్తంభములైవన్నెకెక్కిరి. తెలుగు చోడులలో కందూరిచోడులు వెలనాటిచోడులు ఉదయగిరి చోళులు కొణిదెనచోడులు అను పలుశాఖలవారున్నారు. వీరందరును పశ్చిమ చాళుక్య సామంతులై వాఙ్మయమునకును ధర్మమునకును సేవచేసి చరిత్ర ప్రసిద్ధిని గనినారు. అతరువాత నీప్రాంతములలో చోళుల ప్రతాప మడుగంటెను.

పాశ్చాత్యచాళుక్యులలో ప్రథమ సోమేశ్వరుని కాలమునుండియే కల్యాణి చాళుక్య సామ్రాజ్యసౌధమునకు దృఢముగు

పునాదులు వేయబడెను ఇతనికే ఆహవమల్ల త్రైలోక్యమల్లులను బిరుదములు గలవు ఇతని అనంతరము జ్యేష్ఠపుత్రుడగు భువనైకమల్లుడను ద్వితీయ సోమేశ్వరుడును తరువాత రెండవ కొడుకగు ఆరవ విక్రమాదిత్యుడును కల్యాణి నేలిరి దక్షిణాపథమంతయు వీరియేలుబడిలో బడియున్నందున వీరికన్నడ శాసనములు దక్షిణ ప్రాంతములందన్ని చోటులను కనబడుచున్నవి వీరిలో త్రైలోక్యమల్ల త్రిభువనమల్లులే జగదేకవీరులై తమ సామ్రాజ్యమును మూలమూలకును వ్యాపింపజేసిరి ఆరవవిక్రమాదిత్యునకే త్రిభువనమల్లుడని బిరుదనామము గలదు ఇతడు 1076 సంవత్సరమున సింహాసనమెక్కెను ఆనాటినుండియే చాళుక్య విక్రమశకము ప్రారంభమగుచున్నది ఆలంపూరులోను పరిసర ప్రాంతములలోను త్రైలోక్యమల్ల భువనైకమల్ల త్రిభువనమల్లుల శాసనములును వీరి మహారాణులయొక్కయు సామంతమండలేశ్వరులయొక్కయు శాసనములును చాలనున్నవి ఆ కాలమునకే యిది సుప్రసిద్ధ శైవక్షేత్రమైయుండెను అలంపూరులో రెండు వీరశైవమఠములేర్పడి శిష్యబృందముతో వెలసి యుండెను ఈమఠశిష్యులు నేటికిని షోలాపుర ప్రాంతములలోనున్నారు

ఓరుగంటి కాకతీయ ప్రతాపభానుడుదయించుటతో చాళుక్య సామ్రాజ్యచంద్రుడు క్షీణతేజుడయ్యెను చాళుక్యనూర్మడి తైలపుని కాకతీ ప్రోలరాజు బంధించి వదలిపెట్టెను ఈ తైలపుని సోమంతుడగు కలచురి బిజ్జలుడు తైలపునోడించి పారద్రోలి కల్యాణిసాక్రమించెను కాకతీయులు మెల్లమెల్లగా దక్షిణదేశమున విశేష భాగము నాక్రమించిరి పాంచముసమూహములు కాంచీనగరము వరకును నిరాటంకముగ యాత్రలు సేయ దొడగెను ఈ ప్రాంతములను వారి ప్రతినిధులుగా అంబయదేవుడును. విడెముకొమ్మరాజును

కర్నూలుమండలమునుండి పాలించిరి కాకతీయులలో గణపతి దేవ, రుద్రమదేవి ప్రతాపరుద్ర దేవులకాలము ఆంధ్రచరిత్రలో స్వర్ణాక్షరములతో లిఖింపదగినది రెండవ ప్రతాపరుద్రుని కాలమున క్రీ॥ శ॥ 1299 సంవత్సరమున అలంపూరులోని సెట్టికులజులు కొంత భూమి నొక యుపదేశకునకు దానము చేసిన శాసనమొకటి బ్రహ్మేశ్వరాలయమున నున్నది. విధి అవిలంఘ్యమైనది. ఉత్తరభారతముతో తృప్తినొందక దక్షిణాపథమునంతయు నిర్ధూమధామము చేసి హైందవజాతినే సమయింపజూచిన మలికాఫర్ ఘోరదండయాత్రల నెదుర్కొని తురుష్కసేనాసాగరమునకు చెలియలికట్టయై నిలిచిన ప్రతాపరుద్ర దేవుడు కడసారి యుద్ధమున హైందవ రాజాధముల ఔదాసీన్యమువలన మహమ్మదీయులచే జెరబెట్టబడి ప్రాణములు గోల్పోయెను. మరల దక్షిణభారతమునకు ధూమకేతువు సాక్షాత్కరించెను.

ఖిల్జి రాజ్యపతనానంతరము ఢిల్లీలో తుగ్లఖ్ వంశజులపాలన ప్రారంభమయ్యెను. గ్యాసుద్దీన్-మహమ్మద్-ఫిరోజ్ తుగ్లఖుల కాలములో దక్షిణదేశమంతయు వీరికి స్వాధీనమయ్యెను. పెద్దవైన దేవగిరి-కాకతీయ సామ్రాజ్యములస్తమించుటతో చిన్నచిన్న పాళెయగారల పాలనలు ప్రారంభమై దేశమున మరింత అరాజకస్థితి పరివృద్ధి జేసెను.

మహమ్మద్ తుగ్లఖ్ కాలములో నతని సర్దారుగానున్న హసన్ గంగూ అనువాడు బహమనీ రాజ్యమునకు శంకుస్థాపన జేసెను. గుల్బర్గా ముఖ్యపట్టణముగా నితడు 1347 సంవత్సరమున అల్లాఉద్దీన్ షాహా, అను పేరుతో ఢిల్లీసుల్తాను అధికారమును తిరస్కరించి స్వతంత్రుడయ్యెను.

ఈసమయమున దక్షిణదేశమల్ల కల్లోలముగ నుండెను. హైందవ సామ్రాజ్యము లస్తమించుటయు మతపు పిచ్చిగల మహమ్మదీయులు వెంటాడుచుండుటయు సహింపలేక హిందువులు సమర్థుడగు నాయకుని కొరకు నిరీక్షించుచుండిరి. ఇంతలో హరిహరరాయ బుక్కరాయలనువారు నడుముకట్టిరి. వైదికధర్మ రక్షకాచార్యుడగు మాధవవిద్యారణ్యస్వామి వీరికితోడయ్యెను. విజయనగర సామ్రాజ్యమునకు రాజధానీమతల్లియగు విద్యానగరము 1336 సంవత్సరమున నిర్మింపబడెను. దక్కను ప్రాంతములకు మరల సూర్యోదయమయ్యెను.

విజయనగర రాజులొకవంకను బహమనీరాజులు వేరొకవంకను తమతమరాజ్యములను వ్యాపింపజేసి కొనదొడగిరి. ఈసందర్భమున కృష్ణానది సరిహద్దుగా నేర్పడి హిందూమహమ్మదీయులకు కురుక్షేత్రమగుచుండెడిది.

తైలపుని జయించి కల్యాణి నాక్రమించిన కలచురి బిజ్జలుడు చాలకాలమందు రాజ్యము సేయజాలకపోయెను. అతని దండనాథుడగు బసవేశ్వరుడు లేవదీసిన వీరశైవమత విప్లవము కలచురి వంశమును రూపుమాపెను. ఈసమయమున నీప్రాంతములనుకూడ కలచుర్యులు లోబరుచుకొనియుందురు. ఇందు కలచుర్య చక్రవర్తి భుజబలమల్లుని కాలపు శాసనములున్నవి. కాలచుర్యుల తరువాత మతకలహములచే కొన్నియేండ్లుగ చీకాకొందిన కల్యాణిని నాలుగవ చాళుక్య సోమేశ్వరుడు స్వాధీనము చేసికొని కల్లోలముల నణచివేసెను. ఇతని వంశజులు కొలదికాలము మాత్రమే కల్యాణినేలిరి. ఈవంశజుడగు పెర్మాడిరాయని మంత్రి అయితరాజు ప్రధాని అలంపూరికివచ్చి 1353 సంవత్సరమున బ్రహ్మేశ్వరాలయ

పశ్చిమద్వారమునందున్న కామాక్షిని ప్రతిష్ఠించెను. తరువాత కొంతకాలమునకు కల్యాణిలో హైందవపాలన మడుగంటి బహమనీ రాజ్యమున గలసిపోయెను. 1320 నుండి 1520 సంవత్సరము వరకు నీప్రాంతములు స్థిరముగా నొకని పాలనకు లోబడియుండక నెన్నో అవస్థల ననుభవించెను. ఈసమయముననే 1412 సంవత్సరమున ఢిల్లీనుండి ఖ్వాజాబందెనవాజ్ గేసుదరాజ్ అనుసాధువు గుల్బర్గానగరమునకు వచ్చెనని దక్కన్ చరిత్ర చెప్పుచున్నది. అప్పుడు ఫిరోజషా బహమనీ అనునతడు పాలకుడుగానుండెను. పైసాధువునకు అల్లుడగు షాఅలీపాదుషా తరువాత నెప్పుడో అలంపూరికి వచ్చిచేరెను.

తురుష్కుల అత్యాచారములచే మథింపబడిన దక్షిణాపథ రత్నాకరమునుండి విజయనగరసామ్రాజ్య సుధాకరు డుదయించెను. బుక్కరాయ రెండవహరిహరరాయ దేవరాయల కాలములలో నీసామ్రాజ్యము నలుమూలల వ్యాపించి పేరెన్నికగాంచెను. శ్రీమద్రాజాధిరాజపరమేశ్వర శ్రీకృష్ణదేవరాయలు సింహాసనారూఢుడగుటతో దక్షిణదేశ చారిత్రిక ప్రపంచమున స్వర్ణయుగము ప్రారంభమయ్యెను. ఈమూరురాయరగండడు 1520 సంవత్సరమున రాయచూరును సాధించి అలంపూరికివచ్చి ఈసీమకు మహామండలేశ్వర బసవరాజును ప్రతినిధిగానిలిపి వెడలిపోయెను. నరసింహాలయావరణములోని పెద్ద ఎర్రరాతిశాసన మీవిషయమును సవిస్తరముగా చెప్పుచున్నది. అది 1521 సంవత్సరమునాటిది. బ్రహ్మేశ్వరాలయములోని శాసనముకూడా ఈవిషయమును చెప్పును. అలంపూరు తాలూకాలో చెన్నిపాడు గ్రామమున కృష్ణరాయల కాలపు రెండు శాసనములున్నవి.

ప్రాచీన తాళపత్రగ్రంథమగు తిప్పన్న చరిత్రమునుబట్టి ఇప్పుడు కర్నూలుకుసమీపముననున్న ఉళిందకొండ నేలిన తిప్పన్న అను దండనాయకుడు 1545 సంవత్సరప్రాంతములో నీప్రదేశములకు కావలికాడుగా నుండెనని తెలియుచున్నది.

బహమనీ రాజ్యము 1482 లో మహమూద్ షా బహమనీ కాలము ౧ బీదర్ ౨ బిరార్ 3 బిజాపురం ౪ అహమ్మద్ నగర్ ౫ గోలకొండ అను అయిదు చీలికలుగా విడిపోయెను.

మహోన్నతదశ ననుభవించిన విజయనగర సామ్రాజ్యము 1565 సంవత్సరమున తాళికోట యుద్ధముతో పతనమయ్యెను.

ఈసామ్రాజ్య పతనానంతరం బీజాపురం పాదుషా కర్నూలు బళ్ళారిజిల్లాలలోని కొన్నిముఖ్యప్రాంతముల వరకును స్వాధీనమొనరించికొని యేలదొడగెను.

అలంపూరు కందనోలి సీమలకు సర్ నాడగౌడు సర్ దేశాయి బిరుదములతో బిజాపుర పాదుషాకు లోబడి బిజ్జల పెదతిమ్మభూపలుడు పాలకుడుగానుండెను. అలంపూరు ప్రాగుటూరు నగరములు అప్పుడు ముఖ్యస్థానములై యుండెను. ఈబిజ్జలవారు మోటటిరెడ్డి శాఖకుచెందినవారు వీరు భూమిశిస్తును గుత్తకు దీసికొను కౌలుదారులు వీరికాలములోనే 1686 సంవత్సరమున బిజాపుర రాజ్యము మొగలాయి ప్రవాహమున గలసిపోయెను. ఆకాలపు ఢిల్లీశ్వరుడగు ఔరంగజేబ్ దుష్పరిపాలనము దక్షిణాపథమునుగూడ తపింపజేయ మొదలుపెట్టెను. ఎన్నో హిందూరాజ్యములు కూలిపోయెను. కృష్ణానదికి దక్షిణమునగల ప్రదేశము

నంతయును స్వాధీనము చేసికొనుటకై గయాసుద్దీన్‌ఖాన్ పంపబడెను. అతడేకధాటిగా దాడిసాగించి కర్నూలును పట్టుకొనెను. అతనికాలముననే కర్నూలుకు ఖమర్నగరమని పేరుపెట్టబడెను. తరువాత బిజ్జలవారు కర్నూలు సీమనుగూడ గుత్తకుదీసికొని దీనికిని నాడగౌడులైరి వీరికి నాడగౌడు సర్ దేశాయి బిరుదములు ఐదవ పురుషుడగు నారసింహారెడ్డిగారి వరకు నుండెను. ఇంతలో చండశాసనుడగు ఆలంగీరు మరణించుటచే దక్కన్ సుబేదారుగానున్న నిజాముల్ ముల్క్ ఆసఫ్జా 1724 సంవత్సరమున స్వతంత్రుడై ఈప్రాంతములకు రాజయ్యెను. తరువాత బిజ్జలవారి అధికారము లోపించెను. ఇప్పుడు వీరు పల్లెపాడు జాగీర్దారులుగాను మార్గామున గాల క్యాతూరు గ్రామములలో భూస్వాములుగాను ఉన్నారు.

1821 సంవత్సరమున అలంపూరుగ్రామము షాయారుల్ ముల్క్, అనువానికి జాగీరుగా నీబడెను. ఇతని తరువాత శౌనఖలీఖాన్ కొన్నాళ్ళనుభవించెను. ఏకారణముననో 1851 సంవత్సరమున మరల నిజాం సర్కారులో గలసిపోయెను. నదీతీరముననున్న ముసాఫిర్ బంగళా వీరికాలమున గట్టబడినది. ఈవంశస్థులిప్పటికిని హైదరాబాదులోనున్నారు.

1854 సంవత్సరము రాయచూరు జిల్లానంతయు బ్రిటిషు వారి సైనికవ్యయములకై ఇచ్చియుండిరి. 1857లో జరిగిన సిపాయి విప్లవములో సాయము జేసినందుకై 1860 సంవత్సరమున మరల ఇంగ్లీషువారు నైజామునకే జిల్లా నిచ్చివేసిరి. అప్పటినుండి నేటివరకును ఈప్రదేశము నిజాంసర్కారు పాలనలో నున్నది.

౫ చూడతగిన విశేషములు.

ప్రాచీనాలయముల చేతను కోటకందకముల చేతను అలంపురు మతవిశ్వాసముగలవారికిని వైజ్ఞానికులకును యాత్రాస్థలమైనది. ముఖ్యముగ నీప్రదేశములు చూడతగినవి.

1. కోట-ఇదితుంగభద్రాతీరమున గట్టబడియున్నది. దీనినెవరు ఎప్పుడు కట్టిరో తెలియనగు ఆధారము ఇంతవరకును దొరకలేదు. ఆలయములకు విజయాదిత్యుని కాలములో 8 శతాబ్దారంభమున ప్రాకారముకట్టబడెను. నేడది కానరాదు కోటగోడలో ఆలయ శిల్ప శిధిలములెన్నో కానవచ్చుచున్నవి. వీటినిబట్టి ప్రాకారము ధ్వంసమైన తరువాతనే ఈకోటకట్టబడియుండెనని ఊహించవచ్చును ప్రాకారమెందుకు ఎవరిచే ధ్వంసమయ్యెనో భావిపరిశోధనలచే తెలియవలయును. చక్కని భారతగాధలను సుందర విగ్రహములను కోటగోడలో అమర్చబడియుండుటనుబట్టి దీనిని మహమ్మదీయులు కట్టలేదని నిశ్చయించవచ్చును. తూర్పువైపున నగరిలోనికి 5 ద్వారములున్నవి. పశ్చిమద్వారమే దుర్గముఖద్వారము ఇందునాల్గు కక్ష్యలు గడచి కోటలో ప్రవేశింపవలయును. ఉత్తరమున నొక ద్వారము గలదు. ప్రసిద్ధాలయములన్నియు కోటలో నున్నవి. చుట్టునున్న కందకమును కొందరాక్రమించికొని యున్నారు.

2. జుమ్మామసీదు-కోటలో కడపటిద్వారము దాటిన వెంటనే ఎడమచేతివైపున దోవనానుకొని ఉన్నది. ప్రధానద్వారముపై 1229 హిజరీ సంవత్సరమున వేయబడిన పార్సీ శిలాలేఖనమున్నది పైహిజరీశకము 1810 క్రీ॥ శ॥ వర్షముతో సమానమగును. ఈసంవత్సరమున పాయారుల్ ముల్కు అనురాజబంధువు దీనిని కట్టించి

నాడు. ఇతడే నదీతీరములో నున్న బంగళాకట్టినవాడు. ఈయనకు 1821 సంవత్సరమున నీగ్రామము జాగీరుగా ఈబడెను. మసీదు చాల పెద్దగానున్నది. తూర్పుగోడ వెలుపలి భాగమున నొకరాతి స్తంభము గోటలో వేయబడియున్నది. దానిపైసంస్కృతాక్షరములతో నొకవ్రాతఉన్నది. అదిమరాటి భాషగా తోచుచున్నది.

3. ఢుంఠిగణపతి-బ్రాహ్మణవీధిలో రాగిచెట్టు అరుగున కెదురుగా నున్నది. ఇప్పుడిది పూజాదికమునకు వెలియైపడియున్నది. ఇది దక్షిణకాశీ అనుటకు ఢుంఠిగణేశు డొకప్రమాణము ఈస్వామికి కొందరు యువక భక్తులు మాత్రము భాద్రపద శు॥ ౪నాడు మాత్రము పూజచేసి ఉత్సవమును ఊరేగింపును జరిపెదరు.

4. కామాక్షీదేవి-బ్రహ్మేశ్వరాలయ పశ్చిమద్వారమున నున్నది. దీనిని 1353 సంవత్సరమున పిర్మాడిరాయని మంత్రి అయితరాజు ప్రధాని కట్టించినాడు ఈద్వారమునందలి గోడలలో పూర్వ చాళుక్య శాసనములెన్నో యున్నవి. కామాక్షి కెదురుగా ఏకామ్రేశ్వరుడున్నాడు ఇవిరెండును ఏకకాలమున నిర్మింపబడి యుండును.

5. దర్గాఖడ్ ముబారక్-కామాక్షిగుడిని దాటినవెంటనే కుడివైపున నీదర్గాకలదు. చుట్టును మహమ్మదీయుల గోరీలు కలవు. ఇదొక మహమ్మదీయ మహాత్ముని సమాధి ఈయనను షాఅలీ పాదుషా అనెదరు. ఇతడు ఉత్తరహిందుస్థానమువాడు క్రీ॥ శ॥ 1412 సంవత్సరమున ఢిల్లీనుండి గుల్బర్గానగరమునకు ఫిరోజ్‌షా బహమనీ కాలములో వచ్చిన ఖాజాబందెనవాజ్ గేసుదరాజ్ అను

సాధువునకే షాఅలీపాదుషా అల్లుడు మామమరణించినతరువాతనో ముందో మతవ్యాప్తికై రాయచూరికివచ్చి అక్కడినుండి అలంపూరు చేరినాడు. 1320 సంవత్సరమున ప్రతాపరుద్రుడు మరణించిన తరువాత ఆంధ్ర సామ్రాజ్యము పతనమయ్యెను. అప్పుడీ ప్రాంతముల రాజకస్థితిలో నుండెను. క్రొత్తగాస్థాపింబడి మెల్లమెల్లగా విజృంభించుచున్న బిజాపురనవాబులు స్వైరవిహారము సేయుచు స్వప్రాంతములను చీకాకుపరచుచున్న రోజులవి. ఈయనను గురించి సప్రామాణిక చరిత్రాధారము లేవియు కనబడకున్నవి. కాని కపోలకల్పిత అభూత విషయములచే జనాబ్ బషీరుద్దీన్ సాబు తన "వాకియాతెమమ్లికత్ బిజాపూర్" అనుచరిత్ర గ్రంధమున నీయనను గురించియు అలంపూరును గురించియు అరేబియన్ నైట్సు కథలు వ్రాసియున్నాడు. తాను జిల్లాఅధికారిగానుండియు తనకు సంబంధింపని చారిత్రక శాఖలో నింతమాత్రమైన శ్రద్ధవహించి మనతాలూకా చరిత్రను విసన దానిని విసనక్లే గ్రంథస్థము చేసి భావి చరిత్ర కారులకు మార్గదర్శకుడైన జనాబ్ బషీరుద్దీన్ సాబుకు మనము కృతజ్ఞులముగా నుండకతప్పదు. ఎన్నోఏండ్లనుండి దేవాలయ ద్రవ్యముతో కుండలు పెంచుకొన్న పూజారులుగాని ధర్మకర్తలుగాని సరియైన ఇతిహాసమును వ్రాయించిన పాపమునబోలేదు. ఈదైవద్రోహులకంటె మన చరిత్రకారుడగు తాలూక్దారుసాబువకు మనమందరము ఋణపడియున్నాము.

షాఅలీపాదుషాను గురించి ఈప్రాంతములలో ననేక గాథలు వాడుకలోనున్నవి. వానిలో సమంజసమగుదాని నిందువ్రాయుచున్నాను.

వాడుకలోనున్నది వానిలో సమంజసమగు దానినిందు వ్రాయుచున్నాను. 1 కాకతీయసామ్రాజ్య పతనానంతరము ఢిల్లీసుల్తానులును బహమనీరాజులును ఈ ప్రాంతములలో చాలనత్యాచారములు చేసియున్నారు. అప్పుడే యీప్రదేశములందు మహమ్మదీయ మతవ్యాప్తికి అంకురములు వేయబడినవి. ఈసంధికాలమునందే ఉత్తరభారతదేశమునుంచి గుల్బర్గా నగరమునకు "ఖాజాబ దేనవాజ్" అను సాధువు తనకుటుంబముతో 1412 సంవత్సరమున వచ్చెను. ఈయన అల్లుడగు షా అలీపాదుషా ఆతనివాత రాయచూరుమీదుగ అలంపూరునకువచ్చెను. ఇతను ఆజన్మ బ్రహ్మచారి. ఈయన సత్ప్రవర్తనకు ఇక్కడి హైందవులు దాసులైరి. నిష్పక్షపాతబుద్ధిగలవాడై ఈ మహాత్ముడు సాకారనిరాకారోపాసనలు చేయుచు హిందూ మహమ్మదీయులకు పూజనీయుడై లోకాంతరగతుడయ్యెను. ఈయనయందు భక్తిభావముగల హిందూ శిష్యులు దహించుటకును - మహమ్మదీయులు సమాధి చేయుటకును కలహించిరి - అల్పసంఖ్యాకులుగానున్న మహమ్మదీయులు శిరమునైన దీసికొనిపోయి సమాధి చేసికొందుమని కొనిపోయి బహిర్ పేటలో స్థాపించుకొనిరి దానినే శిర్ ముబారక్ అని నేడు పిలుచుచున్నారు. ముఖ్యాంగమగు శీర్షము లేని కబంధమును దహించుటకు మనసొప్పక హిందువులు తమపట్టుగలను ఘూనుకొనిరి. ఇంతలో నీ అరాజకప్రదేశముల నల్లకల్లోలము చేయవచ్చిన బిజాపూరుసైనికులు మహమ్మదీయులకు తోడ్పడి ఇప్పుడు దర్గా ఉన్నచోట మొండెమును స్థాపితము చేసిపోయిరి. ఈమహాత్ముని పైనున్న భక్తిచే శాంతించిన [illegible] వకు తోడ్పడియుందురు. ఈదర్గాలో సమా[illegible] లింగ[illegible] కలదు. నేటికిని సమాధికి టెంకా[illegible] కొట్టిపూజించెదరు. ఈప్రాంతములలోని హిందూ మహమ్మదీ[illegible]లని అన్నదమ్ము ల

ంచెనున్నారు. ఈయనకు జిలిఖాత్ నెలలో ఉరుసు జరుగును. అనేక దూరప్రదేశములనుండి ప్రజలువచ్చెదరు. గుల్బర్గాలో ఖాజాబంద నవాజ్ ఉరుసుజరిగిన 8 దినములకు ఇక్కడ ఉరుసగును అక్కడి నుండి కొందరు ఫకీరులు గంధమును తెచ్చి ఈసమాధి నర్చింతురు. ఇందొక లేఖనము గూడలేదు.

కొందరు ఈమహాత్ముని "షాలీఫెల్వాన్" అనెదరు-కొన్ని గాథలలో ఈయన యిక్కడి హిందూరాజులతో యుద్ధముచేసి మహమ్మదీయ విజయధ్వజము నిందుస్థాపించెనను పుక్కిటి పురాణములునుగలవు - సత్యము పరిశీలించినచో నీతడు ఆధ్యాత్మిక శక్తి గల మహాత్ముడేగాని పాశవిక దేహశక్తి గల పైల్వాన్ మాత్రముగాడని గ్రహించవచ్చును. అప్పుడీ ప్రాంతము లరాజకస్థితియందున్నవి. హిందూరాజొక్కడును లేదు. ఇతడెవరితోడను కలహింపనూలేదు ఈయన అనంతరమే పైవిధముగా జగడము సంభవించినది. సమాధిపై నిప్పుడున్న దర్గా నెవరుకట్టిరో తెలియదు దర్గాకు ఈశాన్యముననున్న ఇప్పటి బాలఖిల్లా మసీదొక దేవాలయము. తరువాత నిప్పుడో ఆదేవాలయము మహమ్మదీయ దౌర్జన్యములకు గురియై మసీదుగామారియుండును దానిపై గూడ నేవియు లేఖనములులేవు. శ్రీమారేమండ రామారావుగారు యువ సంవత్సరపు ఆంధ్రపత్రిక ఉగాదిసంచికలో నీమసీదుపై కొన్ని లేఖనములున్నవని వ్రాసియున్నారు కాని ఇది పొరబాటు. దీనిప్రక్కనేయున్న వీరబ్రహ్మాలయ కుడ్యము [illegible] లేఖనములున్నవి.

6. నవబ్రహ్మలు ఇక్కడ నవబ్రహ్మాలయములున్నవి. పురాణములలో గనబడుచున్న నవబ్రహ్మలకును వీటికిని ఏమియు

సంబంధములేదు. అన్నియు శివలింగములే. వీటికి నవబ్రహ్మలని యేలపేరు వచ్చెనో తెలియదు వీటినీపేరులతో బిలిచెదరు.

౧ బాలబ్రహ్మ — నేటి ప్రధానదైవము
౨ గరుడబ్రహ్మ — వెంకటేశ్వరాలయముప్రక్కనున్నది
3 స్వర్గబ్రహ్మ — దక్షిణపుతోట ముందరనున్నది
౪ పద్మబ్రహ్మ — దక్షిణపు తోటలోనుండిపోవలయును
౫ తారకబ్రహ్మ — రామలక్ష్మణ లింగములదగ్గరమూలలో నున్నది

ఈతారక బ్రహ్మాలయము నేడు దర్గాకెదురుగా కిస్తీనానుకొని శిథిలమైపడియున్నది

౬ అర్కబ్రహ్మ — ఉత్తరముద్వారము దాటినచో రాగిచెట్టునకెదురుగా తూర్పుదిశన నున్నది. ఈలింగమున్న గుడియే నేటి బాలఖిల్లా మసీదు.
౭ కుమారబ్రహ్మ — అశ్వద్ధముకట్టకు ఉత్తరముననున్నది.
౮ } వీరబ్రహ్మ మసీదునకు ఉత్తరముగా తోటలోనున్నవి
౯ } విశ్వబ్రహ్మ

శ్రీ మారేమండ రామారావుగారును శ్రీ బషీరుద్దీన్ సాహెబుగారును తమ గ్రంథములలో నీ నవబ్రహ్మ[illegible] వ్రాసి యున్నారు మారేమండవారు ఉన్న వాటినివదలి కొత్తబ్రహ్మలను సృష్టించియున్నారు. సుప్రసిద్ధ చరిత్రశోధకులగువీరు సరిగా పరిశీలింపక ఇష్టమువచ్చినట్లు వ్రాయుట [illegible]నీయము.

7. జోగుళాంబా - ఈ క్షేత్రాధిదేవత ఈమెయే. ఈఅంబ పూర్వము ప్రధానగర్భాలయములోనుండినది. శైవులీమెనులాగివైచి ఆచోట బ్రహ్మేశ్వరుని ప్రతిష్ఠించియున్నారు. ఇట్లూహించుటకు మనకు ప్రబలాధారమున్నది. బ్రహ్మేశ్వరునకు రెండుప్రక్కలను చండికా ముండికలున్నారు. అవి అన్నివిధముల జోగుళాంబ ఆకృతిగలవై ద్వారపాలికలుగానున్నవి. ప్రధానదైవము పురుషుడైనచో స్త్రీలు ద్వారపాలికలుగానుండుట ఆగమసంప్రదాయ విరుద్ధము. లింగమునేర్పాటుచేసిన పిదప నూతనముగా రెండు పురుష విగ్రహములను నందికిరువైపులను నిలిపియున్నారు. దీనిని బట్టి ఒకప్పుడీ గర్భాలయములో స్త్రీ మూర్తి ఉండియుండునని ఊహింపవచ్చును. ఈప్రాంతములలో జోగుళాంబకే యెక్కువ పలుకుబడియున్నందున నీమెనుగూడ తరువాత నొకమూల ప్రతిష్ఠించి పరాశక్తిగా పరివర్తింపజేసికొనియుండవచ్చును. ఇప్పుడీ యంబ ఉన్న మొగసాలలో ననేకవిగ్రహములున్నవి స్తంభములపై నెన్నియో శాసనములు సున్నపు మెత్తులలో అఘోరించుచున్నవి.

8. రసాసిద్ధుడు బ్రహ్మేశ్వరాలయ ద్వితీయద్వారము దాటి వెంటనే కుడివైపున నొకమూల కొందరు ఋషులున్నారు వాటిలో యోగపట్టెతో కూరుచుండియున్న ఋషిని రసాసిద్ధుడందురు. ఇతడే ఈ ఆలయములన్నిటిని కట్టించెనని స్థలపురాణము విశేషకథతో జెప్పుచున్నది ఇతని యోగపట్టెపై పశ్చిమచాళుక్యలిపిలోనొక లేఖనమున్నది. చివర శకవర్షము ౧౦౮౧ అనియున్నది. దీనినిబట్టి ఈవిగ్రహమెవరో రాజగురువో దేవాలయ ధర్మకర్తలలోనొకడో అయియుండునని ఊహించుచున్నాను. మిక్కిలి ప్రాచీనములగు నీదేవాలయములను 12 శతాబ్దముననుండిన ఈమునినాథుడు కట్టించెననుట నమ్మరానిది.

9. బ్రహ్మేశ్వరుడు - ఇప్పటి ప్రధానదైవము - స్థలపురాణములోనిది జ్యోతిర్లింగమని వ్యవహరింపబడియున్నది. ఇందలి పానివట్టముపై "ఆకాశభాణ" అని వ్రాయబడియున్నది. ఇది దురూహ్యముగానున్నది. భారతదేశమునగల సుప్రసిద్ధమగు ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో నీ లింగము పేరులేదు ఇది శిల కాదు. సాలగ్రామరుద్రాక్షలపై అట్టిముతో చేయబడిన లింగము. ఇది కొన్ని యేండ్లకు కరిగిపోవుచుండుటయు మరల వేయుచుండుటయు పరిపాటి. ఇప్పటికి మూడు పాళ్ళు కరిగిపోయి సాలగ్రామ రుద్రాక్షలు బయటపడినవి ఇంకొక విశేషమున్నది ఎన్ని వేల కడవల నీళ్లతో అభిషేకముచేసినను ఒక చుక్కయైన బయటికిరాదు. ఎక్కడికిపోవునో తెలియదు.

10 వెంకటేశ్వరాలయము=బ్రహ్మేశ్వరాలయమునకు దక్షిణభాగమున నూరేండ్లకిందట నరసింగరావను మధ్వ బ్రాహ్మణునిచే కట్టబడినదీ ఆలయము. ఇందనేక సుందర విగ్రహములున్నవి. ఈ స్వామికి శరన్నవరాత్రములలో కల్యాణోత్సవమును ఊరేగింపును జరుగును.

11. దత్తాత్రేయస్వామి – ఇది బ్రాహ్మణవీధిలోనున్నది– పూర్వము దీనికి నాగేశ్వరాలయమని పేరు ఇటీవల శ్రీ బాలసుబ్బయ్యగారు కాశీనుండి దత్తాత్రేయ విగ్రహమును తెచ్చి ప్రతిష్ఠించినప్పటినుండియు ఈస్వామిపేరనే వ్యవహరింపబడుచున్నది. ఈవిగ్రహము మిక్కిలి సుందరముగానున్నది.

12. నరసింహాలయము – కోటలో దక్షిణభాగమున నీగుడి కలదు–దీనినెవరు కట్టించిరో తెలియదు - ఇందలి లక్ష్మీవిగ్రహము క్రిందనున్న లేఖనము చాళుక్య ఈగుడిని జీర్ణోద్ధారముచేసెనని చెప్పు

చున్నది - ఈచాకమ్మ బ్రహ్మేశ్వరాలయ సంస్థానపు తలారి బమ్మయనాయకుని పుత్రిక. పూమూరు హల్లకర సుపుత్రిపాలి నాగదేవనాయుని భార్య - ఈమె విషయమీ ఆలయమందున్న శాసనములను బట్టి తెలిసికొనవచ్చును - ఇందలి విగ్రహములన్నియు చాల మనోహరముగానున్నవి. ఇందలి లక్ష్మీవిగ్రహము సామాన్యముగా ప్రతిచోటనుండు ఆదిలక్ష్మిగాక చెంచులక్ష్మీవిగ్రహము - అరణ్యక వేషము బాగుగా ప్రతిఫలించినది, ప్రాచీనలేఖనములలోని స్వామి "మాధవదేవర" అని వ్యవహరింపబడినాడు - ఈ స్వామికి వైశాఖ మాసములో ఉత్సవాదికము జరుగును. విజయదశమినాడి దేవుని ఊరేగింపు జరుగును.

13 కోటమీది ఆంజనేయస్వామి - ఇది దక్షిణపుకోట గోడమీదనున్నది మొన్నటివరకును పూర్తిగా శిథిలమైయుండ శ్రీనివాసులు అను సంగీతజ్ఞుడు తన స్వార్జిత ద్రవ్యముచే జీర్ణోద్ధారము చేసియున్నాడు. ఇందలిమూర్తి "హృదయమును జీల్చి సీతారాములను జూపుచున్న మారుతి. ఈయనను ఆత్మారామాంజనేయస్వామి అనెదరు అలంపూరు ఆంధ్ర యువజన నాట్యమండలి వారికీ స్వామి ఆరాధ్యదైవము - కార్తీకమాసములో పూజలును శ్రీరామనవమికి ఊరేగింపును జరుగును. ఈగుడిసమీపమున కోటగోడలో నొక శివాలయమున్నది.

14 సూర్యనారాయణస్వామి - బ్రాహ్మణవీధిలోని రాగిచెట్టు గుండ దక్షిణపుత్రోవలో పోయినచో నీ స్వామిగుడి ఉన్నది ఇదియును చాలప్రాచీనమైనది. గుడిలో నొకస్తంభముపై కలచుర్య చక్రవర్తి భుజబలమల్లుని కాలపు శాసనమొకటి కలదు. ఇందలి శిల్ప

ము మిక్కిలి మనోహరమైనది. నందీశ్వర-విఘ్నేశ్వర - పరశురామ విగ్రహములు దర్శనీయములైయున్నవి. ఈస్వామికి రథసప్తమినాడు ఉత్సవాదికము జరుగును.

15. బసవేశ్వరాలయము - కోటలోనుండి పోస్టాఫీసునకు పోవు సందులోనున్నది. ఒక వేదికపై నంది ప్రతిష్ఠింపబడియున్నది. బసవదండనాయకుని అనంతరము వీరశైవ మతము విజృంభించెను. తత్ఫలితముగ నీబసవేశ్వరారాధన ప్రారంభమైయుండును. ఇందలి నంది నల్లరాతిలో చెక్కబడి సుందరముగనున్నది.

16. నీలకంఠేశ్వరుడు - పైగుడికి సమీపముననే ప్రాఙ్ముఖముగా నీఆలయమున్నది ఇందును చక్కని శిల్పముగలదు. దీని వ్యవహారమంతయు అలంపూరు వైశ్యసంఘము వారి యాజమాన్యమున జరుగును. పూర్వమీస్వామికి ఉత్సవాదికము వైభవముగనే జరుగుచుండెడిది కాని ఇప్పటి వైశ్యుల అనేకత్వలుబ్ధత్వములవలన నీస్వామి అగతికుడై పడియున్నాడు.

17 షేక్ ముబారక్ - ఈదర్గా బహార్ పేటలోనున్నది. షా అలీపాదుషాయొక్క శిరమిందునిక్షిప్తమైనది. ఇది యెప్పుడు కట్టబడెనో తెలియదు. దీనివాకిలిపై అరబ్బీ పార్శీ లేఖనములున్నవి ద్వారబంధము మధ్యకాలమున శిథిలమైయుండ 1807 క్రీ॥ శ॥ వర్షమున నీద్వారమును కట్టించినవారు వేయించిన శాసనమది. ఈదర్గా ప్రక్కనే పెద్దమసీదు కలదు. దీనిని 1811 క్రీ॥ శ॥ సంవత్సరమున అబ్దుల్ అలీమ్‌ఖాన్ మండోజి అనునతడు కట్టించెనని ఇందలి పార్శీ లేఖనములవల్ల తెలియుచున్నది.

6 శాసనములు — వీరగల్లులు:

(౧) శా॥ శ 626 సంవత్సరము బాదామీ చాళుక్య సార్వభౌముడు విజయాదిత్యుని శాసనము. దేవదోణిలో కోటగోడకు వేయబడియున్నది. ఇదే శిలపై జంగాలి లేఖనమున్నది,

(౨) శా॥శ 912, శార్వారి సంవత్సరము త్రైలోక్యమల్లుని కాలములో ప్రెగ్గడ దేవపయ్య కుక్కుటేశ్వరము లోకాభరణపండితునకు చేసిన దానమును తెలుపును. ఊరిబయటనున్న జంగమ మఠమునందలి స్తంభముపైనున్నది.

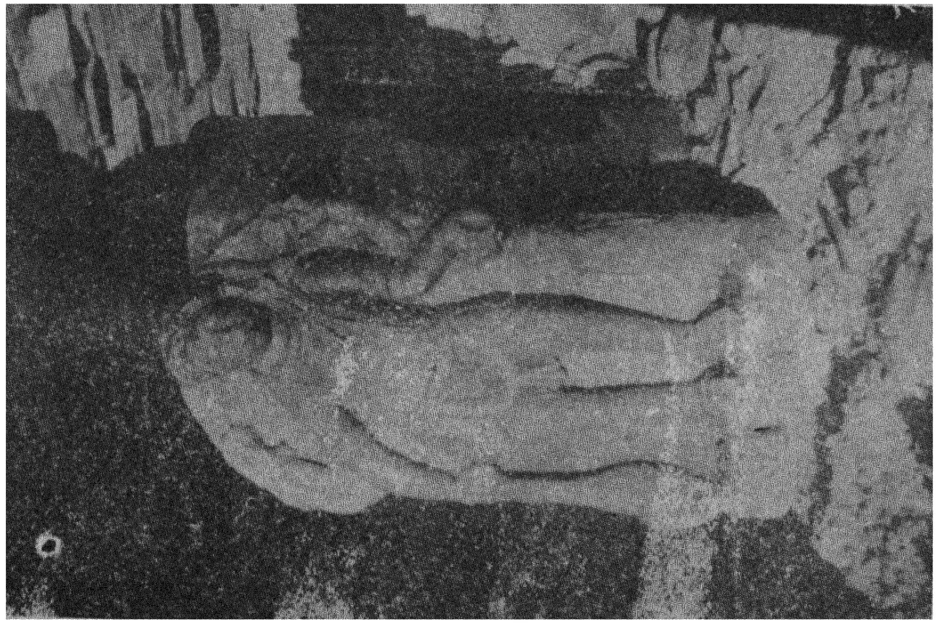
(3) శా॥శ 976 జయ సంవత్సరము బ్రహ్మేశ్వర దేవర మహాస్థానాధిపతి సోమేశ్వర రాసిభట్టారకుని కాలపుది. అసంపూర్ణముగానున్నది. హళగన్నడభాష - బ్రహ్మేశ్వరాలయ పశ్చిమద్వారముననున్న ప్రథమ శాసనము.

(౪) శా॥శ 998 నల సంవత్సరము భువనైకమల్ల దేవరకాలములో వడ్డెరావుల దండనాయక నారసోమయ్య బ్రహ్మరాసి భట్టారకునకు చేసిన దానమును తెలుపును. బ్రహ్మేశ్వరాలయ ద్వారపార్శ్వముననున్న శాసనములలో నొకటి ఇవి నేలలో పూడియున్నవి,

(౫) శా॥శ 978 సంవత్సరమున త్రైలోక్యమల్లుని కాలములో నిరుగనీచోళ మహారాజ ప్రధానామాత్యుడు సుంక వెగ్గడ చేసినదానము తెలుపును, సందిమందరి పెద్దశాసనము నేలలో బూ...

జమీందా వీరగల్లు.

ఏనుగు శిల్పము.

(౬) శ్రీమత్ భువనైకమల్లి దేవుడు బంకాపురములో రాజ్యము చేయుచుండిన నాటిశాసనము - నందిముందరి రెండవశాసనము పూర్తిగా బూడియున్నది,

(౭) చాళుక్య విక్రమ శకము ౨ కాళయుక్తి సంవత్సరము త్రిభువనమల్లుని కాలములో మహామాండలేశ్వర కల్కడేపురవరేశ్వర మల్లమహారాజు సోమేశ్వరరాసి భట్టారకునకుచేసిన దానమును తెలుపును. బ్రహ్మేశ్వరాలయ ద్వారపార్శ్వమునందొకటి.

(౮) చా॥ వి॥ శ॥ 13 సంవత్సరము త్రిభువనమల్లుని కాలములో నొక పెగ్గడచేసినదానమును తెలుపును. బ్రహ్మేశ్వరాలయ ద్వారమునానుకొని అడ్డముగాచెక్కబడి సగము నేలలో బూడియున్నది.

(౯) చా॥ వి॥ శ॥ 31 వ్యయ సంవత్సరము త్రిభువనమల్లునికాలములో అశేషమహాజనులు మాధవదేవరకుచేసిన దానమును తెలుపును. నరసింహాలయములో ప్రవేశద్వారముకడనున్న నల్లరాతి చిన్నశాసనము ఇందు శకవర్షము 13 అని చెక్కబడియున్నది. కాని ఇది ప్రమాదము. చాళుక్య విక్రమ శకపురుషుడగు త్రిభువనమల్ల విక్రమాదిత్యుడు 1076 క్రీ॥ శ॥ నల సంవత్సరమున కల్యాణీ సింహాసనమెక్కెను. నాటినుండియే యీ శకము వ్యవహారములోనికివచ్చినది. నల నుండి వ్యయ వరకు లెక్కించినచో 31 సంఖ్యవచ్చును. శాసనము చెక్కినవాడు 31 కి బదులు పొరబాటున 13 అని చెక్కియున్నాడని వ్యయ సంవత్సరము సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది.

(పై 2 వ నెంబరు శాసనము చా॥ వి॥ శ॥ ౨ కాళయుక్తి సంవత్సరమునాటిది. అదియు నీవిషయమునకు ప్రమాణముగానున్నది.)

(౧౦) చా॥ వి॥ శ॥ 3౨ శ్రీమత్త్రిభువనమల్లుని విశాలవక్షస్థల నివాసిని. అభినవ సరస్వతి చేసిన దానమును తెలుపును. బ్రహ్మేశ్వరాలయ ద్వారము ప్రక్కనున్న వాటిలో నొకటి.

(౧౧) శా॥ శ॥ 1075 ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము త్రిభువనమల్లుని కాలములో మహామండలేశ్వర హల్లకరసు ప్రతిహారి నాగదేవనాయుని భార్య చాకమ్మ చేసిన దానమును తెలుపును. నరసింహాలయములో వంటశాలముందరి హాలులో నొకస్తంభముపై నున్నది.

(౧౨) శ్రీమత్కలచుర్య చక్రవర్తి భుజబలమల్లదేవర ౮ రాజ్యవర్గమున వీరబణిజ ధర్మప్రతిపాలకులు చేసిన కార్యములను తెలుపును. సూర్యనారాయణ స్వామిగుడిలో నొకస్తంభముపై నున్నది.

(౧౩) శా॥ శ॥ 1221 వికారి సంవత్సరము ఓరుగంటి కాకతీయ ప్రతాపరుద్రదేవుని కాలములో కొందరు వైశ్యులు చేసిన దానమును తెలుపును. బ్రహ్మేశ్వరాలయ ద్వారపార్శ్వమున నున్నది.

(౧౪) శా॥ శ॥ 1275 విజయ సంవత్సరము మహామండలేశ్వర అత్యంబరగండ పెర్మాడిరాయని మంత్రి అయిన రాజప్రధాని

కామాక్షిని ప్రతిష్ఠించెనని చెప్పుచున్నది - కామాక్షిగుడి ద్వారబంధముపై నున్నది.

(౧౫) మహామండలేశ్వర అత్యంబరగండ రాయిదేవ మహారాజు శాసనం నరసింహాలయములో ఆంజనేయుని గుడిప్రక్కనున్న మెట్లకు వేయబడియున్నది. దీనిని చదువురాని వడ్డెవాడు చెక్కినందున ఎక్కువతప్పులతో నుండి చదువుట కష్టముగా నున్నది. ఇందు శకము లేదు.

(౧౬) శా॥ శ॥ 1443 వృష సంవత్సరము శ్రీకృష్ణదేవరాయలు రాయచూరును సాధించి అలంపూరికివచ్చి ఈ సీమకు గౌరదణ్ణాయకర బసవయ్యను పాలకుడుగా నియమించెను. ఈసందర్భములో బసవయ్య ఆజ్ఞచే నారాయణయ్య భైరవపురములో గొంతభూమిని నరసింహస్వామికి దానముచేసెనని తెలుపుచున్నది. నరసింహాలయ ప్రవేశద్వారము కడనున్న ఎర్రరాతి పెద్ద శాసనము.

ఇంకను పెక్కు శాసనములున్నవి - వీటినన్నిటిని సంపూర్ణ వ్యాఖ్యలతో ప్రత్యేకముగా "అలంపూరు శిలాలేఖనములు" అను పేర ప్రకటించెదను. ఇందలి కొన్ని శాసనములు లక్ష్మణరేయేతిహాస పరిశోధకమండలివారిచే తప్పులుగా ప్రకటింపబడియున్నవి. శ్రీమానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు విజయాదిత్యుని శాసనమును చక్కగా ప్రకటించియున్నారు - శ్రీ మానేమండ రామారావుగారు గద్వాల చరిత్రను వ్రాయుమిషతోవచ్చి - సరిగా పరిశీలింపక ఊకుదు కథలనువిని ఆంధ్రపత్రిక యువసంవత్సరాది సంచికలో ఇష్టము వచ్చినట్లు కవిత్వము చేసియున్నారు - వారు ప్రకటించెదనని చెప్పుకొనిన అలంపూరు శాసనము అంతవరకును ప్రకటించలేదు.

ఎర్రరాతిపై చెక్కబడినవగుటచే జాలశాసనములు ఎండ వానలకు గూపు మాయుచున్నవి. ఇప్పటిధర్మకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ బాలసుబ్బయ్యగారి అనాదరణముచే కొన్ని శాసనములు క్రొత్తగా బరచిన బండలక్రింద నిక్షిప్తములైనవి. కొన్ని శాసనములు తుంగభద్రలో జలాధివాసము చేయుచున్నవి కొన్ని సున్నపు పూతలలో దాగుడుమూతలాడుచున్నవి. వీరికి శాసనములపై సవతితల్లి ప్రేమ గలదు. నేనెన్నిసారులో స్వయముగ మొరపెట్టితిని స్థానికపత్రికలలో నాందోళనచేసితిని. ధర్మకర్తలకుగాని ప్రభుత్వమువారికిగాని దయ రాలేదు సర్కారువారి ఆసారె ఖదీమాశాఖవారు గోళ్ళు గిల్లుకొనుచుండిరే కాని వారి అశ్రద్ధచే నెంత ఐతిహాసికసామగ్రి నాశనమగుచున్నదో వారు గమనించుటలేదు. ఇకనైన ప్రభుత్వమువారి ఆర్షశాఖ శ్రద్ధవహించి ఈప్రదేసములో పాడగుచున్న ప్రాచీనేతిహాసమును భద్రపరుపవలెనని ప్రార్థించుచున్నాను. ఇక్కడ తప్పక నొకమ్యూజియము నేర్పాటుచేయుట అత్యవసరము.

వీరగల్లులు.

(౧) బ్రహ్మేశ్వరాలయ ప్రవేశద్వారమున నగారాఖానాగోడ నానుకొని ఒక ఎర్రరాతి వీరగల్లుపడియున్నది. ఇది శిథిలమై యున్నది ఇందలి లేఖనము కలచుర్య చక్రవర్తి భుజబలమల్లుని 1౩ రాజ్యవర్షమున మారమయ్య కొడుకు యుద్ధమున మరణించెనని చెప్పుచున్నది. ఇందే! సోవిదేవరసు, పేరుకూడా కనబడుచున్నది. ఇతడు కలచురి బిజ్జలుని కుమారుడు మురారి సోవిదేవుడైయుండును. యుద్ధమెవరితో నెందుకు జరిగెనో తెలియదు. ఈ చరిత్ర కాలగర్భమున నడగియున్నది.

(౨) బ్రహ్మేశ్వరాలయ పశ్చిమద్వారమున కామాక్షి గుడి ప్రక్కన ముగ్గురు యోధులు సాయుధులుగా చెక్కబడియున్న వీరగల్లు పడియున్నది. ఇద్దరియోధుల డాళ్ళపైనున్న అక్షరములరిగిపోయినవి. మూడవవాని డాలుపై "ఇమ్మడిలకుమిదేవండు" అని వ్రాయబడియున్నది. ఇతడెవడో విచారితము. పండరిపురమునకు సమీపమునగల 'మంగళవేఢ' ప్రాంతమున దొరికిన శాసనములలో మురారిసోవిదేవుని దండనాథుడగు నొకలఖయదేవుడు కనబడుచున్నాడు. 1173 సంవత్సరపు శాసనములలో నితనిగురించి వ్రాయబడి యున్నది. ఇతడీప్రదేశములకు వచ్చెనాయను విషయము చర్చింతము.

తిక్కన వ్రాసిన నిర్వచనోత్తర రామాయణ పీఠికలో మనుమసిద్ధితండ్రియగు తిక్కరాజును వర్ణించుచున్నపుడు,

"లకుమయ గుఱ్ఱములూరికి నెత్తివచ్చిన గొండె ఆహవమున ఘోటకముల" అని వ్రాయబడియున్నది - ఇంతవరకును ఆంధ్రచరిత్రకారులు లకుమయను గూర్చి కొంచెమైనను చర్చపెట్టక వదలియున్నారు. నిర్వచనోత్తర రామాయణ పీఠికలోనిదే సందర్భమున తిక్కరాజును గురించి

"కమలాప్త ప్రతిమానమూర్తియగు నా కర్ణాటసోమేశు దు
ర్దమదోర్దర్పము రూపుమాపి నిజదర్పంబుం బ్రతిష్ఠించి లీ
లమెయిం జోళుని భూమిపై నిలిపి చోళస్థాపనాచార్యనా
మము దక్కంగొనె తిక్కభూవిభుఁడు సామర్థ్యంబు చెల్లింపఁడే"

అని వ్రాయబడియున్నది. దీనినిబట్టి మనుమసిద్ధి తండ్రియగు తిక్కరాజు కర్ణాటసోమేశ్వరుని జయించినట్లు తెలిసికొనవచ్చును. ఈ

మేశ్వరుడు శ్రీ చిలుకూరు వీరభద్రరావుగారు తమ ఆంధ్రుల చరిత్ర ద్వితీయ భాగమున వ్రాసినట్లు హొయిసల వీరసోమేశ్వరుడు గాక కలచురి బిజ్జలుని కొడుకు సోమేశ్వరుడై యుండును. ఇతడు క్రీ॥శ॥1165 సం॥ మొదలుకొని 1176 సం॥వరకు కల్యాణి నేలినవాడు - ఈతనికే మురారి సోవిదేవుడను నామాంతరముగలదు ఇతని దండనాథుడే లక్ష్మయదేవుడు. పైపద్యమున బ్రసక్తుడయిన చోళుడు మూడవకులోత్తుంగుని తరువాత సింహాసనమెక్కిన మూడవ రాజరాజచోళుడు - ఇతడసమర్థుడయినందున చోళులలో రెండుకక్షలు బయలుదేరెను. ఒక కక్షకు నునుమ సిద్ధితండ్రి తిక్కరాజును వేరొక కక్షకు మురారి సోమేశ్వరుడును - ఆశ్రయులై యుద్ధము చేసియున్నారు. ఈయుద్ధములో నీ కర్ణాటసోమేశుడు పరాజితుడై యుండును. అతని దండనాథుడగు లక్ష్మయదేవుకోడించి ఆతని గుఱ్ఱములను తిక్కరాజుగైకొనియుండును ఈతిక్కరాజు 1170-1234 సంవత్సరముల మధ్యనుండినవాడు. లక్ష్మయదేవుని అపభ్రంశమే లకుమయ, కావచ్చును. ఈలకుమయ యెత్తివచ్చిన గుఱ్ఱములూ రెచటనున్నదో తెలిసబడినచో మనచిక్కు మరింతసులభముగ విడిపోయెడిది. దాని భవిష్యత్పరిశోధనలకు విడచి ప్రకృతము ననుసరింతము. కాంచీ నగరమున తిక్కరాజుచే నోడిపోయి స్వదేశమునకుబోవుచు నిలకమదేవుడు ఆనాటికే సుప్రసిద్ధక్షేత్రమై చాళుక్యసార్వభౌములకును వారిమండలేశ్వర దండనాయకులకును యాత్రాస్థలమైయుండిన యీక్షేత్రమునకు వచ్చియుండును. అప్పటికీప్రాంతములలో గల చుర్యుల కలుకుబడి కూడనుండెను. కలచుర్యచక్రవర్తి భుజబలమల్లుని శాసనములిందుగానవచ్చుచున్నవి. ఎవరైన యోధులు మరణించినచోట వీరగల్లును ప్రతిష్ఠించి వారిపేరులనందు లిఖించుట కాలపుటాచారము. ఈసాంప్రదాయమునుబట్టి లకుమదేవుడును నతని అనుచరులును ఇందుమరణించి యుండవచ్చునని ఊహించుచున్నాను. ఏసందర్భమున మరణించిరో భావిపరిశోధనలచే దెలియును. మొదటవీరగల్లుపైనున్న సోవిదేవునిబట్టి ఇతడు కప్పర లక్ష్మయదేవుడనుటకు సందేహములేదు.

(౭) బ్రహ్మేశ్వరాలయమునందలి రేణుకాదేవి గుడినానుకొని తూర్పుదిశ నొకనల్లరాతి వీరగల్లున్నది అందొకయోధుడు బల్లెముతో నొక గజారూఢుని నెదుర్కొనుచున్నట్లును, పైభాగమున నిరువురు స్త్రీలతోగలసి యొకపురుషుడు విమానారూఢుడై పోవుచున్నట్లును సుందరముగా జెక్కబడియున్నది. ఈరాతిమీద శక వర్షము 950 విభవ సంవత్సరమును శ్రీజయసింహవల్లభ దండనాయక అని మాత్రము స్పష్టముగానుండి తక్కినది అస్పష్టమైనదిగా అగ్రాహ్యముగాకున్నది. శా॥ శ॥ 950 సంవత్సరమునకు క్రీ॥ శ॥ 1028 సం॥ సమానమగును కల్యాణివలన చాళుక్యసార్వభౌములలో ఆహవమల్ల త్రైలోక్యమల్ల బిరుదాంచితుడగు ప్రథమసోమేశ్వరుని తండ్రియు జగదేకమల్ల బిరుదాంచితుడునగు జయసింహవల్లభుడొకడున్నాడు. ఇతడు క్రీ॥ శ॥ 1018 సం॥ మొదలుకొని 1040 సం॥ వరకును పాలించినవాడు. ఈవీరగల్లుపైనున్న కాలము సరిపోవుచుండుటచే నీజయసింహవల్లభుడు జగదేకమల్లుడేయని యూహింపవచ్చును. ఒకగజారోహకు నెదిరించి ఇతడు మరణించియుండును అతడెవడో యుద్ధమెక్కడ నేందుకుజరిగెనో మొదలగువిషయములు కాలగర్భమున నణగియున్నవి.

(౮) బ్రాహ్మణవీధిలోనున్న దత్తాత్రేయుని గుడి ముఖమంటప కుడ్యములలో మూడు వీరగల్లులు బూడియున్నవి. దక్షిణపు

వీరగల్లునందొక యోధుడు డాలుపట్టుకొనియున్నాడు-పైభాగమున నొకశిలాన పురుషుడు స్త్రీద్వయముతో విమానమున బోవుచున్నాడు - సామాన్యముగ ప్రతి వీరగల్లుపైనను ఇట్టి చిత్రములుండును. యుద్ధమున మరణించినవారికి వీరస్వర్గము లభించునని చెప్పు మనపురాణ గాథలననుసరించి యీవిధముగ చెక్కుచుందురు. ఇందలి ముఖ్యమైన అక్షరములు పూర్తిగా నరిగి పోయినవి. డాలుపైమాత్రము "శ్రీరంగదిర మల్లయ్యాను" అను కన్నడ అక్షరములున్నవి. ఇతడెవడో ఈప్రాంతముల కెట్టిసంబంధముగలవాడో తెలియదు. ఉత్తరపు గోడలో రెండువీరగల్లులున్నవి. ఒకొకదానియందిరువురు యోధులు మల్ల యుద్ధము చేయునట్లు చెక్కబడియున్నవి. అరుగులో బిగించియున్నందున నందలి అక్షరములు చదువుటకు వీలుపడలేదు.

(౫) గరుడబ్రహ్మాలయ గర్భగృహ ద్వారము ప్రక్కన నొక ఋషి విగ్రహమున్నది. దానిక్రింద మహామండలేశ్వర పుంద్వారహల్లిము పరిహారనాగదేవ అన్నక్షరములున్నవి ఈనాగదేవుడు నరసింహాలయ జీర్ణోద్ధారకురాలైన చాకమ్మభర్త హల్లరసు పుత్రుడా? పాలకుడగు హల్లకరసు అనుటకెట్టి ఆక్షేపమును లేదు. ఈ నాగదేవుని పేరీవిగ్రహముపై నేలవచ్చెనో తెలియదు. మెడలోని యజ్ఞోపవీతమునుబట్టి ఈఋషి ద్విజుడని తలపవచ్చును. ఈవిగ్రహమునకును ఈఆలయములకు నేమిసంబంధముగలదో విచారణీయము.

7 అష్టాదశ తీర్థములు - అరువదినాలుగు ఘట్టములు.

(౧) అ[illegible]గంగ - ఇది శింగవగమునకు సమీపమునున్నది. దీనిచెంతనగల వాగునకు భోగావతి అనుపేరుండెనని స్థలపురాణము

చెప్పుచున్నవి. ఇందొక పుష్కరిణి మధురనిర్మల జలపూరితమై యున్నది. దీనిగట్టున చిన్నలింగముగలదు ప్రక్కన నేదియో శక్తి విగ్రహమున్నది. దీనికి పూజాదికము జరుగుచున్నది.

(౨) పాపనాశిని - పై తీర్థమునకు ఉత్తరమున 6 ఫర్లాంగుల దూరములోనున్నది. ఇది ఇందలి తీర్థములన్నిటిలో పెద్దది. ముఖ్యమైనది. ఈఆలయావరణములో నెన్నియో గుడులు కలవు. ఇందు గదాధరుడుండుటనుబట్టి యాత్రికులిందు తీర్థశ్రాద్ధములు చేయుచుందురు. పెద్దముఖమంటపముగల గర్భగృహములో నీపాపనాశేశ్వరలింగమున్నది. విగ్రహము చాలపెద్దది. ముఖమంటప స్తంభములలో నొకదానిపై త్రైలోక్య మల్లునికాలపు శాసనమొకటి కలదు. ఇందు సప్తమాతృకలును గణేశ్వరుడును మహిషాసురమర్దనియును గలరు. ప్రక్కనున్న యొకఆలయము శిథిలమై యున్నది. ఇందు విరిగిపడియున్న విగ్రహములను గాంచి పాషాణహృదయులైనను కన్నీరువిడువక నుండలేదు. గణేశ్వరాలయము వెనుకనున్న ఇరుకులోనికి వన బోయినచో తోటనానుకొని యున్నగుడిలో హిరణ్యకశిపుని జీల్చుచున్న నృసింహుడును- అగ్నికుండమున గాలు పెట్టుకొనియున్న బిందుమాధవుడును కలరు- ఈవిగ్రహములు సుందరములుగానున్నవి. ముఖమంటపమందును ప్రక్కనున్న శిథిలమందిరమునకును దశావతారములు దిక్పాలకులు చెక్కియున్న పరుపు బండలు పైకప్పుగా వేసియున్నారు దీనికి నిత్యపూజ నైవేద్యములు సాగుచున్నవి

[౩] ప్రథమబ్రహ్మ తీర్థము (౪) ఛాయామల్లికార్జునము	పాపనాశిని తీర్థము ముందర నదీతీరములో సోపానములకు దక్షిణముగనీ లింగములున్నవి.

వీటిపై మంటపములుండి యుండును ఎలేరువచ్చినప్పుడు కూలిపోయి యుండును ఈతీర్థమునస్నాతులై మొదలీలింగముల నర్చించి పిదప పాపనాశీశ్వరుని పూజింపవలయును.

(౫) వేదాసంగమ తీర్థము:—ఊరిలోనుండి పాపనాశికిబోవు తోవలోనున్న వాగుబడ్డున తోవకుపశ్చిమమున నీ తీర్థమున్నది. ఇందలి లింగము కాలప్రవాహమున గలసిపోయినది. నేడిదిచాకిరేవుగా నుపయోగింప బడుచున్నది.

(౬) గణికాసిద్ధేశ్వరము }
(౭) మోక్షేశ్వరము } పైతీర్థమునకు తూర్పున తుంగభద్రాతీరమున గల సవల్‌తోటలోనున్నవి.

ఇప్పుడీప్రదేశమును ఆకుతోటలుగా సాగుచేయుటచే పూజాదికము జరుగుటలేదు.

(౮) భుజంగ తీర్థము:—పైగుడులకు ఉత్తరముగ ద్రోవనానుకొని ఈగుడి కలదు. ఇప్పుడీప్రదేశమును నాగాతోట అని వ్యవహరించుచున్నారు. గుడిచుట్టును నాగమూర్తులున్నవి పూజలేక శిథిలావస్థలోనున్నది.

(౯) బ్రహ్మనారాయణ తీర్థము:—తుంగభద్రా తీరమువిూద భుజంగ తీర్థమునకు ఈశాన్యభాగమున సమీపముననే రెండు గుడులుగా కట్టబడియున్నది. ఒకదానియందు లింగమును, వేరొక గుడియందు రుద్రపాదములును కలవు. ద్విజులుసమీప ప్రదేశమున శవములనుదహించి స్నాతులై ఈస్వామిని దర్శించి గృహములకేగెదరు.

(౧౦) మణికర్ణిక:—పైతీర్థమునకుసరిగా వెనుక భాగమున కాల

చాటనానుకొని యొకమందిరమును పుష్కరణియుగలవు. ఈతీర్థము ముందునున్న మైదానములో ద్విజులు శవదహనము చేయుదురు. పుష్కరిణి నదీజలమునకు ౨౦ గజముల ఎత్తున నున్నప్పటికిని ఇందు సర్వకాలములందును జలముండును. ఇందును పూజలేదు.

(౧౧) ప్రయాగమాధవ తీర్థము:—ఇది నరసింహాలయమునుండి నదిలోనికి దిగుద్వారమున కెమురుగానున్నది మంటపములో మాధవ స్వామిగలడు. దీనికి పూజాదికములేదు.

(౧౨) దేవద్రోణి:—బ్రహ్మేశ్వరాలయమునుండి నదిలోనికి దిగినచో నీతీర్థము కనబడును ఇందలి సోపానములు శిథిలమైయుండ నిటీవల ఈతాలూకాకుచేరిన తుల్లూరు గ్రామస్థులగు శ్రీ చల్లా వెంకట రామరెడ్డిగారు తమ తండ్రిగారిస్మారక చిహ్నముగా నిప్పుడున్న సోపానములను కట్టించియున్నారు. ఒకేసారి నూరుమంది స్నానముచేయుటకు వీలుగనున్నది. సోపానములమధ్య నొకపెద్ద లింగముకలదు. మొదలీ లింగమునర్చించి బ్రహ్మేశ్వరుని పూజింపవలయును.

(౧౩) అగ్నీశ్వరము:—ఈతీర్థము పూర్వము నదీతీరముననే యుండి యుండును నడుమ కోటగోడవచ్చుటచే బ్రహ్మేశ్వరాలయావరణములో జేరిపోయినది. ఇప్పుడు కుమారశాస్త్రులుగారి సమాధికి దక్షిణమున చింతచెట్టుక్రింద నున్నది. చుట్టునున్న ప్రదేశమొకప్పుడు వరదలచే బూడి యున్నందున నీగుడి తగ్గులోనున్నది. ఇప్పుడు పూజాదికములేక పడియున్నది.

(౧౪) శుక్రేశ్వరము:—ఇది గుదిమళ్ళకు పోవుత్రోవలోనున్న అనుగొండ తోటలో నదిపైపున నున్నది. పూజాలేదు.

(౧౫) నాగభోగేశ్వరము:— పైతీర్థమునకు ఉత్తరమున మిక్కిలి దగ్గరగా నదీతీరమున నున్నది. ఇందు లింగముగాక త్రిముఖ చతుర్భుజ శంకర విగ్రహమున్నది ఇందలి ద్వారబంధమును ఈవిగ్రహమును నల్లరాతితో చేయబడి చాలమనోహరముగ నున్నవి.

(౧౬) సోమసిద్ధేశ్వరము:— పైగుడికి ఉత్తరమున గొందిమళ్ళకు పోవుత్రోవలోనున్న బుగ్గరాజు వెనకయ్యగుడికి దక్షిణముననున్నది బ్రహ్మేశ్వరాలయముతప్ప నింతపెద్ద గోపురము తక్కినతీర్థములకు లేదు. దీనినీనాడు కొండారెడ్డి దేవాలయమని పిలుచుచున్నారు. అలంపూరి నాడగౌడులలో నొకకొండారెడ్డి బిజ్జల కుటుంబమున నున్నాడు. ఈయన పేరటనే కర్నూలు బస్సుస్టాండునొద్ద పెద్దబురుజు కొండారెడ్డి బురుజని వ్యవహరింప బడుచున్నది. ఇతడీ ఆలయమునకు గచ్చువేయించి బాగుచేసి యున్నందున నీయనపేర పిలువబడుచున్నది, నదిలోనికి దిగుసోపానములు శిథిలములై యున్నవి.

(౧౭) నాదా సంగమేశ్వరము:— బైరనవల్లికి ఉత్తరమున నదీ తీరముమీద నీగుడికలదు. పూర్వము ఎలేర్లు వచ్చినప్పుడు గుడి కూలిపోయినది. ఇందు లింగముగాక చతుర్భుజ మహేశ్వరవిగ్రహమున్నది. నాదావతి తుంగభద్రలో కలియుచోటునకు సమీపమునన్నది. బుగ్గరాజు వెనకయ్య గుడినిదాటిన వెంటనేవచ్చు వాగునకే నాడు నాదావతిఅను పేరుండెను.

(౧౮) కలకలేశ్వరము:— పైతీర్థమునకు ౩౦ గజములదూరములో వెనుకభాగమున నీతీర్థమున్నది. మందిరముపూర్తిగా భ్రష్టమైనది. ఇందు నల్లరాతితో చెక్కబడిన కాలభైరవమూర్తి శిథిలముగాకుండ పడియున్నది. ఈభైరవుని బట్టియే సమీప గ్రామమునకు

భైరనిపల్లిఅను పేరువచ్చియుండును. ఈరెండుతీర్థములకు చుట్టును కోటగోడయు నాలుగువైపుల నాల్గుబురుజులును పడిపోయి కనబడుచున్నవి పూర్వమీప్రదేశముననే భైరనిపల్లి యుండి యుండును వరదలధాటికి కోటనువదలి కొంచెముదూరముగా కట్టుకొని యున్నారు.

అలంపూరు స్థలపురాణములో నీ అష్టాదశ తీర్థములు మహామహిమోపేతములుగా వర్ణింపబడియున్నవి. 12 శతాబ్దాంతమున నున్న పాల్కురికి సోమనాథమహాకవి రచించిన పండితారాధ్య చరిత్రయందలి పర్వత ప్రకరణములో శ్రీశైల వర్ణనాఘట్టమున పశ్చిమద్వారమగు బ్రహ్మేశ్వర క్షేత్రవర్ణన మున్నది. అందుముఖ్యముగ నాకవి ఏకాదశ తీర్థములనే పేర్కొన్నాడు పండితారాధ్య చరిత్రియు స్థలపురాణమును కొన్నిచోట్ల భేదించుచున్నవి సోమనాథుడు త్రిపురాంతకమున నుండి తనపండితారాధ్య చరిత్రను వ్రాసియున్నాడని కొందరు చరిత్రశోధకులు తలచుచున్నారు. ఇక్కడికి అలంపూరు మిక్కిలిదూరముగాదు. ఇంతేగాక శ్రీపర్వతమునకు త్రిపురాంతకము పూర్వద్వారమైనట్లే అలంపూరు పశ్చిమద్వారమని చాల ప్రాచీనకాలమునుండియు ప్రసిద్ధిగన్నది. సోమనాథ మహాకవి స్వయముగ అలంపూరికిరాక కర్ణాకర్ణిగవినిన వృత్తాంతములను తనపండితారాధ్య చరిత్రియందు వ్రాసికొని యున్నాడని నిర్ణయించుట కన్నో ఆధారములందున్నవి.

64 ఘట్టములు.

ఈఘట్టములన్నియు కర్నూలు తాలూకాకుచేరిన పంచలింగాలనుండి కూడలి సంగమేశ్వరము వరకును గల మధ్యప్రదేశ

మున తుంగభద్రా తీరముననున్నవి. వాటిపేరులు క్రింద వ్రాయుచున్నాను. ఇవి వరుసగా లేవు పండితారాధ్య చరిత్రయందును స్థలపురాణముననుు వరుసగ నీ తీర్థములు వ్రాయబడియుండలేదు.

1 పంచలింగములు
2 దక్షిణేశ్వరము
3 ఆదిసిద్ధేశ్వరము
4 మయూరేశ్వరం
5 పంచరామేశ్వరము
6 అగస్త్యేశ్వరము
7 జనార్దనేశ్వరము
8 అంతర్గంగ
9 పాపనాశిని
10 ప్రథమబ్రహ్మతీర్థం
11 ఛాయామల్లికార్జునము
12 వేదాసంగమము
13 గణికాసిద్ధేశ్వరము
14 మోక్షేశ్వరము
15 భుజంగేశ్వరము
16 బిందుమాధవము
17 బ్రహ్మనారాయణము
18 రుద్రపాదము
19 మణికర్ణిక
20 ధర్మేశ్వరము
21 కుక్కుటేశ్వరము
22 రాజరాజేశ్వరము
23 సప్తకోటీశ్వరము
24 సకలేశ్వరము
25 ప్రయాగమాధవం
26 అనలేశ్వరము
27 జలలింగేశ్వరము
28 లకులేశ్వరము
29 నాగేశ్వరము
30 కపోతేశ్వరం
31 కర్ణేశ్వరం
32 బ్రహ్మేశ్వరం
33 ఇంద్రేశ్వరం
34 వ్యాసేశ్వరము
35 నారదేశ్వరము
36 చండికేశ్వరము
37 పరశురామేశ్వరం
38 రామేశ్వరము
39 అగ్నేశ్వరము
40 మలక్షయేశ్వరము
41 పాతాళేశ్వరము
42 మార్కండేశ్వరం
43 దేవద్రోణి
44 నాగద్రోణి
45 సాక్షేశ్వరము
46 సిద్ధేశ్వరము
47 త్రిపురాంతకము
48 వారణేశ్వరం
49 ఆదిదుర్గేశ్వరం
50 వారాహము
51 బలభద్రేశ్వరం
52 కమలేశ్వరం
53 యోగేశ్వరం
54 శుక్రేశ్వరం
55 నాగభోగేశ్వరం
56 సోమసిద్ధేశ్వరము
57 నాదాసంగమము
58 కలకలేశ్వరము
59 అశ్వమేధేశ్వరము
60 ధవళేశ్వరము
61 ఏలేశ్వరము

62 కంఠేశ్వరము
63 భస్మేశ్వరము
64 సంగమేశ్వరము

ఈఘట్టములలో చాల భాగము శిథిలమై పోయి యున్నవి.

ఆలయజీర్ణోద్ధారము - అన్నదాన సంస్థ

పురాతనములగు నీఆలయములు రానురాను జీర్ణావస్థకు వచ్చెను. ఇక్కడికి వచ్చుచుండిన యాత్రికులకును భోజనవసతులు లేక ఇబ్బందులు కలుగుచుండెను. ఈవిషయములను గురించి ఈప్రాంతము వారెవరును శ్రద్ధతీసికొన్న పాపమున బోలేదు. దైవికముగ 1892 సంవత్సరమునకు సరియగు విజయ సంవత్సరమున నెల్లూరినుండి శ్రీ గండికోట కుమారస్వామిశాస్త్రిగారు అలంపూరికివచ్చిరి వీరుబ్రహ్మచారులు ప్రౌఢసరస్వతీ బిరుద భూషితులు. ఈక్షేత్రముచే నాకర్షింపబడి వీరు జీవితాంతమువరకు నిందే గడపిరి వీరువచ్చిన నాడే వైదేశికులకు గలుగు ఇబ్బందులను గ్రహించి మరునాటినుండి యేభిక్షుపాత్రను ధరించి తెచ్చిన ధాన్యమును యాత్రికుల కొసగుచు నన్నదాన సత్రమునకు బునాదివేసిరి. వీరి నిరంతరకృషిచే చందాలమూలముగ కొంతధనమును ధాన్యమును వసూలగుచుండెను. ఈమహాశయులు రాకకు 8 సంవత్సరములముందు పల్లెపాడు జాగీరుదారులగు శ్రీబిజ్జుల వెంకటధర్మారెడ్డిగారొక ధర్మసత్రము నిందు కట్టించియుండిరి. దీనిని శ్రీశాస్త్రిగారు స్వాధీనము చేసికొని ఇందే తన అన్నసత్రమును ప్రారంభించిరి 1892 క్రీ॥ విజయసంవత్సరం ఆశ్వీజమాసముననే వీర బ్రహ్మేశదాన సంస్థానమును స్థాపించిరి. ఈసంస్థయొక్క ఉద్దేశములారు:
(౧) నిత్యదేవపూజా నైవేద్య దీపారాధనలు (౨) బ్రాహ్మణా

రకు పదిమందికి అన్న-వస్త్ర-పుస్తక విద్యాదానములు (౩) గోరక్షణ (౪) సార్వవర్ణికాన్న దానసత్రము (౫) బ్రహ్మవిద్యావిలాస పుస్తకభాండాగార వృద్ధి (౬) నవరాత్రోత్సవములు అనునవి. ఈపవిత్రోద్దేశ్యములతో నీసంస్థ వారున్నంతవరకు సక్రమముగ జరిగెను. దీనికి ధనరూపముగ ధాన్యరూపముగ నైజాం-బ్రిటిషు ప్రాంతములలో నుండిన దాతలెందరో సహాయము చేయుచుండిరి. శ్రీ శాస్త్రి మహోదయులు ప్రకటించిన 1910 సం॥ నివేదికలో వార్షికాదాయము 2200-0-0 రూ॥ వరకుండెనని వ్రాసియున్నారు. పై ఆదాయమునుబట్టి ఈసంస్థ ప్రజలలో నెంతపలుకుబడి సంపాదించెనో విదితముకాగలదు. వీరిట్లు పవిత్రోద్దేశ్యములతో నడుపుచున్నను, వీరికి సాయముచేయువారు లేకపోగా వ్యతిరేకులుగూడ నీయూరిలోనుండిరి. శ్రీ శాస్త్రిగారి ప్రకటనలో నెవరో దుష్టచతుష్టయమని పేర్కొనబడినారు. వీరివికటతాండవములను సహింపలేక శ్రీ శాస్త్రిగారు అలంపూరు విడిచి కర్నూలుకు సరిగా యేటి యీవలిఒడ్డున నున్న తాండ్రపాడులో గొన్నాళ్ళుండిరి. కాని తాము స్థాపించిన సంస్థ రూపుమాయునని చింతించి మరల ప్రముఖుల ప్రార్థనలచే నలంపూరికి వచ్చిచేరిరి. ఈసంస్థకు 1893 సం॥ అలంపూరు నివాసులగు శ్రీ దయాళు శేషాచార్యులను మధ్వబ్రాహ్మణ మహాశయులు తమకు సంతానము లేనందున నించుమించు రెండువందల యకరముల భూమిని తనయింటిని దానము చేసిపోయిరి. కాని దుష్టచతుష్టయములో జేరిన అప్పటి అలంపూరు గ్రామాధికారులు తమరిపోర్టులో నీయాస్తిని "బేవారస్" అని వ్రాయుటచే నీభూములన్నియు నిజాం సర్కారులో గలిసిపోయెను. శ్రీ శాస్త్రిగారు భగీరథ ప్రయత్నమును నొనరించి రాయచూరులో నుండిన శ్రీ భావణి పక్కీరప్ప అలంపూరు నాగన్నగౌడు గారల

ద్రవ్యసహాయముచేతను శ్రీకృష్ణరావు, శ్రీగిరిరావు, శ్రీవాసుదేవ నాయకు, శ్రీకేశవరావు మహాశయుల వ్యవహార సహాయమువలనను సివిలుప్రకరణమున నేడేండ్లకు యావదాస్తిని సాధించిరి తరువాత నితర మహాశయులును గొంత భూమిని సంస్థకు దానము చేసియున్నారు. 1910 సంవత్సరము నాటికీ క్రింది ఆస్తి ఈసంస్థకు సమకూరియుండెను.

గ్రామము	స్థిర ద్రవ్యము	సర్వే నంబరు	య॥ కుం॥	కిస్తు	దాత
అలంపూరు	1302ఘ ఇల్లు				శ్రీదయాళు
,,	ఖుష్కీ పట్టా	328	14-32	23-6-0	శేషాచార్యులు
,,	,,	915	15-7	25-8-0	,,
ఇమాంపూరు	,,	6	10-34	17-0-0	,,
,,	,,	19-1	17-32	30-5-4	,,
ఖైరాపురం	,,	96	11-18	14-14-0	,,
పుల్లూరు	,,	347	8-18	6-14-0	,,
ఉండవెల్లి	,,	65	15-1	17-0-0	,,
సి॥ పోతలపాడు	,,	6[illegible]	7-9	11-11-0	,,
కొంకూరు	,,	158	8-5	5-13-0	,,
జన్నిపాడు	,,	135	9-34	14-14-0	,,
గోకులపాడు	,,	54-3	10-1	12-12-0	,,
మానవపాడు	,,	181	13-29	22-5-0	,,
చందాపురం	,,	20	7-7	16-10-0	,,
ఇటికాలపాడు	,,	65	8-17	13-13-0	,,
ఆక్రసీల	,,	94	12-35	10-10-0	,,
,,	,,	207	15-32	15-15-0	,,
,,	,,	250	4-21	6-6-0	,,
,,	,,	372	6-3	6-14-6	,,
,,	,,	394	5-6	3-3-0	,,

గ్రామము.	స్థిర ద్రవ్యము	సర్వే నెంబరు	య॥ కుం॥	శిస్తు	దాత
కంచుపాడు	ఖుష్కిపట్టా	33	7-25	10-10-0	,,
,,	,,	98-2	5-32	6-6-0	,,
,,	,,	142	6-7	6-14-6	,,
ఆముదాలపాడు	,,	25	8-21	7-14-6	,,
,,	,,	192	6-28	6-14-6	,,
బూడిదపాడు	1307 ఫ	43	12-14	20-2-0	సుబ్బయ్య
,,	1308 ఫ	2	10-10	10-10-0	శేషయ్యగారు
ఇటికాలపాడు	,,	64	7-10	13-12-0	వేమారెడ్డిగారు
బుక్కాపురం	1309 ఫ	133	13-0	20-3-0	నరసింహాచా

ఇంగ్లీషు ఇలాఖా కర్నూలు తాలూకా

కల్లూరు	(1895) ఇనాఖుష్కి	346	16-1	22-6-0	టెంపుల్ కమిటి వారి ధర్మం
పోలకల్లు	1907) పట్టాఖుష్కి	290	5-66	10-2-0	కరణం సంజీవ రావుగారు
గోపాలశింగవరం	ఇనాం తరి	409-1	0-42	3-3-0	వనపర్తి అంబక్క
,,	,,	410	3-86	3-1-6	,,
,,	,,	459	1-71	1-8-0	,,

శ్రీశాస్త్రి పాదులీ సంస్థ శాశ్వతముగ తమ అనంతరముగూడ నడుచునట్టి విధముగ పెద్దఆస్తిని సమకూర్చిపోయి యున్నారు. ఈతమసంస్థ కట్టిలోటులేకుండ సక్రమముగ జరుపుచు 1916 సం॥ జనవరి 1 తేదీకి సరియగు రాక్షస సంవత్సర పుష్య బ॥ 3 దినమున స్వర్గధామము చేరికొనిరి. వీరి సమాధిపై నొకలింగము ప్రతిష్ఠింపబడి సత్రమునకు తూర్పున నున్నది.

వీరు తమ జీవితకాలముననే యొకబండపై తామువచ్చిన తేదీయును తమ మరణపు తేదీయును చెక్కించికొనిరి. సరిగా ఆనాడే పరమపదించిరి. శ్రీబాలసుబ్బయ్యగారెందుకో ఈబండను గూడ పూడ్చియున్నారు.

తమ మరణమునకు గొన్నాళ్ళముందు శ్రీవారు క్రిందకనబరచిని వ్యక్తులను ట్రస్టీలుగా నేర్పరచి ఈసంస్థను శాశ్వతముగ నడుపునట్లు వాగ్దానము తీసికొనియుండిరి. శ్రీవారు వ్రాసిఇచ్చిన మరణశాసనం కడపట ప్రకటింపబడుచున్నది.

శ్రీ పి. కిష్టరావుగారు వకీలు రాయచూరు ౧
శ్రీ సురవరం రామకృష్ణారెడ్డిగారు జల్లాపురం ౨
శ్రీ రెడ్డిగారి రామిరెడ్డిగారు తాండ్రపాడు 3
శ్రీ ఇంద్రకంటి నరసింహయ్యగారు కర్నూలు ౪
శ్రీ బ్రహ్మయ్యగారి బాలసుబ్బయ్యగారు ఆలంపూరుగి
శ్రీ కోడుమూరు పుల్లారెడ్డిగారు జల్లాపురం ౬

ఈట్రస్టీలతో నేర్పడిన కమిటీ కొన్నాళ్ళవరిగా పనిచేసినది ఆకమిటిలోనుండిన 1-2-3-4 సంఖ్యలవారు మరణించియున్నారు. శ్రీ కోడుమూరు పుల్లారెడ్డిగారు మిక్కిలి వృద్ధులై మరణశయ్య మీదనున్నారు. మిగిలిన శ్రీబాలసుబ్బయ్యగారు మరల నొక కమిటీ నేర్పరచక తామే స్వతంత్రాధికారులై ప్రవర్తించుచున్నారు ఈసంస్థయొక్క ఆరు ఉద్దేశములును క్రిందివిధముగ నిప్పుడు జరుగుచున్నవి (౧) నిత్యదేవపూజాదులు టెంపుల కమిటీవారి ద్రవ్యముతో జరుగుచున్నవి. (౨) పదిమంది బ్రాహ్మణ బాలురకు అన్న

వస్త్ర విద్యాదానమునకు కొన్నాళ్ళు పాఠశాలను వెలిగించి మగల తీసివేసిరి. అంకివసతులు లేక విద్యార్థులు కాందిశీకులైరి. ఇంతలో ఈనాటకము సమాప్తమయ్యెను. (3)గోరక్షణ రెండు మూడావులు సరియైన పోషణలేక ఏచేలలోనో మేసి ఏటినీళ్ళుత్రాగి ఏగుడిసెలలో నో కాలము గడుపుచున్నవి. (౪) సార్వవర్ణికాన్నదానసత్రము కొన్నాళ్ళు బ్రాహ్మణులకు మాత్రమే అన్నము వేసెదమని కొంత తంతు జరుపబడెను. ఇప్పుడు శాశ్వతముగ సత్రపు కవాటములు మూసికొని పోయినవి (౫) నవరాత్రోత్సవములు టెంపుల్ కమిటీ వారిద్రవ్యముతోను కొందరి దానధర్మములవలనను జరుగుచున్నవి (౬) బ్రహ్మవిద్యా విలాస భాండాగారము ఈపేరుతో శ్రీ శాస్త్రి గారు సంపాదించియుండిన 191 అమూల్యగ్రంథములన్నియు నిశ్శే షముగ నానావిధముల భ్రష్టమైనవి. ఈవిధముగ బ్రహ్మశదాన సంస్థానము శ్రీవారితోనే అంతరించినది.

ఇంతలో పారంపర్యముగ నీఆలయార్చకపదవి ననుభవించు చుండిన తంబళ్ళి శరభయ్య నిస్సంతానముగ మరణించినందున దేవా లయ భూములన్నియు జప్తుకాబడెను. ఆకాలమున రాయచూరు జిల్లా కలెక్టరుగా నుండిన జనాబ్ మౌల్వీ గౌసు యూర్ జంగ్ బహాద్దరుగారు ధర్మబుద్ధిగలవారై దేవస్థానమును అన్నసత్రమును కలిపి ఒకకమిటీ నేర్పరచి ఆకమిటివారికి ఆలయమును, సత్రము ను, రెండిటి భూములను వక్ఫుజాయదాదుగా స్వాధీనముచేసి సరియైన వ్యవస్థ నేర్పరచి యున్నారు. నేటికిని ఒకనామకార్థపు కమిటీ ఉన్నదట ఆలీజనాబ్ అవ్వల్ తాలూకాద్దారుసాబుగారు నియమించిన కమిటీ ఈవిధముగ నుండెను.

1.	శ్రీ సోమాగౌడు పుల్లయ్యగారు	ప్రెసిడెంటు
2.	శ్రీ రాఘవేంద్రరావు జజ్బగారు	వైస్ ప్రెసిడెంటు
3.	శ్రీ టి. కృష్ణశర్మగారు	సెక్రెటరీ

శ్రీ బ్రహ్మయ్యగారి బాలసుబ్బయ్యగారు.	పూజారి
శ్రీ కట్టా శివయ్యగారు.	మెంబర్లు
శ్రీ కరణం సుబ్బయ్యగారు.	,,
శ్రీ గన్నమరాజు మోహన్ రావుగారు.	,,
శ్రీ పి యన్. బింసు డాక్టర్ గారు.	,,

పైనలుగురు మెంబరులోనొకరు స్థానికపట్వారీగారును ఒకరు మొఖామీ హిందూఆఫీసర్ గా రెవరైనను ఉండితీరవలయును. ఈకమిటీ మొఖాకు తహసీల్దారుసాబు పర్యవీక్షణలో పనిచేయు చుండును. దీనినిబాబె హుకుమత్ (నైజాంపార్లమెంటు) వారు అంగీకరించి యున్నారు ఈకమిటీ కొంతవరకు ఆలయజీర్ణోద్ధారము చేసినది.

ఇందులోని బాలసుబ్బయ్యగారి నిరంకుశ ప్రవర్తనవ నీకమిటీలోనుండిన ప్రసిడెంటు-గౌడు పుల్లయ్యగారును-రాఘవేంద్ర రావుగారును టి. కృష్ణశర్మగారును కొన్నాళ్ళకే రాజీనామా లీ తప్పినదికాదు. డాక్టరుగారు మారిపోయిరి. కొందరు మహాశయు మరణించిరి. ఈకారణములచే కమిటీలో మార్పులు జరిగెను. బా సుబ్బయ్యగారే స్వతంత్రించి తనకు తోచిన కొందరివ్యక్తులతో ఏ విధముగా నొక కమిటీ నేర్పరచుకొని యున్నారు. ప్రసిడెంటుగా రాజీనామా నిచ్చుటతో తామే ఆపదవిని అధిష్ఠించిరి.

శ్రీ బాలసుబ్బయ్యగారు.		ప్రెసిడెంటు & పూజారి సెక్రెటరీ E. T. C.
శ్రీ కొడుమూరు పుల్లారెడ్డిగారు		వైస్ ప్రెసిడెంటు
శ్రీ నారాయణరావుగారు వకీలు		మెంబర్లు
శ్రీ గన్నమరాజు రామేశ్వరరావుగారు		,,
శ్రీ గొంది మళ్ళ వీరయ్యగారు		,,
శ్రీ రాజకన్నయ్యగారు		,,

ఈకమిటీలో పట్వారిగారున్నారుగాని మొఖామీహిందూ ఆఫీసరుగా రెవరును చేర్చబడలేదు.

వీరు కొందరు మహాశయులచే ఖర్చుపెట్టించి ఆలయములో కొంతవరకు జీర్ణోద్ధారముచేయించి యున్నారు. యాత్రికులు దిగుటకు వీరిపుణ్యమున కొంతవరకు మంచిసౌకర్యములు కలిగిన వన వచ్చును. కాని శిలాలేఖనములనుపూడ్చి బండలు పరపించుటచేతను సున్నము, ఎర్రమన్ను, రంగులు, పూయించి సుందరశిల్పములను భ్రష్టముచేయుటచేతను. ఇతిహాసము విజ్ఞానము పూర్తిగా పాడైనది. వీరివలన జరిగిన కొద్ది ఉపకారమునకంటె జరిగిన అపకారము యెక్కువగ నుండుటచే వీరివర్తనము క్షమార్హముగాదు.

దేవాలయము యొక్కయు సత్రముయొక్కయు భూము లన్నిటిని [illegible] సాగుచేయించి వచ్చిన ఆదాయమును [illegible] సంధా[illegible]లెను. తమకు కావలసిన బడ్జెటును [illegible] కమిటీలో పాస్ చేయించి తహసీల్దారుసాబు ద్వారా జిల్లా [illegible]గారి మంజూరి తీసికొని వ్యయము చేయవలయును. ఈఆ

చారమిపుడు అమలులో నున్నట్లు లేదు ఈకమిటీ ఏమిచేయుచున్న దో ఇట్టి కమిటీ ఒకటున్న విషయముగూడ ప్రజలలో నూటికి 95 మందికి తెలియదు.

దేవాలయ భూములు మాత్రము కమిటీవారు సాగుచేయుచు న్నారు గాని సత్రపు భూములు శ్రీ బాలసుబ్బయ్యగారు సొంతఆస్తిగా నైజాం ఇంగ్లీషు ఇలాకాలలో సాగుచేసికొని తినుచున్నారు. ఇంతేగాక శేషాచార్యులుగారు సత్రమునకు దానమిచ్చిన ఇంటిని గూడ ఆక్రమించుకొని యున్నారు. కొన్నాళ్ళ క్రిందట క్యాతూరు లోని భూమి సత్రమునకు సంబంధించిన దానిని అమ్మియున్నారు. తక్కిన భూములనుగూడ అమ్ముకొనుచున్నారని తెలియుచున్నది. ఈయింటిని శ్రీ కుమారస్వామి శాస్త్రిగారు బాలసుబ్బయ్యగారికి 1 సంవత్సరమునకు 10-8-0 రూ. ఖరారుతో బాడుగకుఇచ్చినట్లు తమరిపోర్టులో ప్రకటించినారు. ఇప్పుడు వీరు 40 ఏండ్లనుండి ఆయింటిలో కాపురము చేయుచున్నారు కాని బాడుగను కమిటీ వారికి చెల్లించినట్లు కనబడదు. ఇంకను ఒకకమిటీ ఉన్నగదా వసూలు చేయుటకు.

గవర్నమెంటువారి ఉమూర్ మజహబీవారుగాని రెవిన్యూ వారుగాని శ్రద్ధవహించి మౌల్వీ గౌసుయార్ జంగ్ బహద్దరుగారు ఏర్పరచిన నిబంధనల ననుసరించి పలుకుబడి ఉత్సాహముగల వ్యక్తులతో నొక కమిటీ నేర్పరచి సత్రమ[illegible] నడుచు నట్లును దేవాలయ వ్యవహారముల[illegible]యముగ [illegible] చేసి రాష్ట్రములోని హిందువులకృ[illegible]కు పాలుగావలెనని ప్రార్థించు చున్నాను. ఆలసించినచో సత్రమ[illegible]లన్నియు అమ్మ[illegible]కు

ఏదిఏట్లున్నను నిజాం సర్కారువారి "ఆశారేఖదీమా" శాఖ వారు ఇంతకైనన మేల్కొని ఈప్రాంతములలో నింతవరకు పాడైన చారిత్రక సామాగ్రినుద్ధరించియు క్రొత్త పరిశోధనలు జరిపి ఇతిహాస విశేషములను ప్రకటించవలెననియు మరిమరి అర్థింపబడుచున్నాది.

ఓం తత్ సత్.

రాయలసీమ ముద్రాక్షరశాల, కర్నూలు. కా॥ 1000.

శ్రీ కుమారస్వామిశాస్త్రిగారు వ్రాసి యిచ్చిన ఫీలు నామా.

తా॥ ౨౫ బహమన్ సన్ ౧౩౨౫ ఫసలికి సరియైన రాక్షస నామ సం॥ర మార్గశిర బ॥ ౭ లు కసబా అలంపూరు గ్రామమందు శ్రీబాలబ్రహ్మేశ్వరస్వామి దేవాలయం అన్నదాన సత్రాధికారి శ్రీశంకరకుమారస్వామిశాస్త్రి ప్రౌఢసరస్వతీ బ్రహ్మచారిగారు స్వగ్రామం నివాసస్థులైన.

౧. బ్రహ్మయ్యగారి శీనయ్య కొమారుడు బాలసుబ్బయ్య, ప్రెసిడెంటు.

౨. పతికి కిషన్‌రావు సాహెబు వకీల్ జిల్లా రాయిచూరు.

3. యిందిరకంటి నరసింహయ్య అవధాని సాకిన్ కర్నూలు

౪. సురవరం రామకృష్ణారెడ్డి సాకిన్ యిటిక్యాలపాడు

౫. కోడుమూరు పుల్లారెడ్డి సాకిన్ జల్లాపురం.

యీ అయిదుమందిని ధర్మకర్తలుగా యేర్పాటుచేసి వ్రాసియిచ్చి యిచ్చిన వశీయతునామా యేమంటే నాకు యీతాలూకాలో తా॥ ౨౫ ఫరవ్దీ సన్ ౧౩౦౫ ఫసలి ద్వారా స్వార్జితముగా దయాజీఆశేషాచారి వగైరాలవల్ల అన్నదాన సత్రమునకుగాను ధారాగ్రహీతయుగా సంపాదించిన యావత్తు స్థిరాస్తులు అనగా అలంపూరు-యిమాంపూరు వగైరా (౧౭) గ్రామములలో యుండిన భూములయొక్క వివరము.

గ్రామం పేరు	సర్వే నెం.	య-శె	రూపాయలు	చేనిపేరు
1. అలంపూరు	389	14-32	24	నక్క_బావిభావిచేను
,,	967	15_7	16	దాసంభొట్లచేను
2. అమిద్యాలపాడు	25	౬-41	6	మాన్యసులచేను
,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]	బొందివానిగడ్డ

3. యిటిక్యాలపాడు	64	7-10	15	వాగుపంపు
,,	65	8-17	16	దూర్వాసులచేను
వా(4. యిమాంపూరు	8	10-34	20	దాసంభొట్లచేను
,,	18	18-36	34	ఆరెళ్లవాగుచేను
వా(5. వుండవెల్లి	67	15-1	18	దూర్వాసులచేను
ప్రశే 6. కంచుపాడు	38	7 25	12	దుక్కిచేను
,,	1:8	5-37	8	మూర్తిగానిచేను
,,	162	6-7	12	కత్తులగుంత
7. గోకులపాడు	57	10-1	13	మాన్యంచేను
8. చెన్నిపాడు	141	10-5	18	దూర్వాసులచేను
9. చందాపురం	20	7-7	13	కుమ్మరికుంట
10. తక్కశిల	94	12 35	12	రాళ్లగడ్డ
,,	209	15-39	16	రామవయ్యబర్క
,,	253	4-21	7	మాదక్కపంపు
,,	357	5-6	2-8	మిట్టపాడు
,,	360	6-3	7	,,
11. పుల్లూరు	355	8- 0	5	శాస్త్రిలచేను
12. పెద్దపాతులపాడు	69	7-9	14	కుచం
13. భీరాపురం	405	11-18	16	చలందరగడ్డ
14. బుక్కాపురం	143	13-6	27	కుంటకిందిచేను
15. బూడ్డిపాడు	2	8-10	23	బిందికుంట
,,	47	12-14	23	రామళ్లకోటచేను
16. బొమ్మకూరు	162	8-5	5	అయబార్లచేను
17. మూసవపాడు	187	13-29	26	యినాంచేను

18 అలంపూరుగ్రామంలోయుండే యిల్లు

యీప్రకారం చతుశ్శీమకులోనైన నేటివరకు నాపేరవుండి నాఅధీనఅనుభవములోవుండిన భూములున్నూ, బుక్కాపురంగ్రామంలో నరసింహాచార్లకైర పట్టావుండి నాఆధీనఅనుభవములోయుండే భూమిన్ని, కసబా అలంపూరులోవుండే యిల్లున్ను యీవస్తు స్థిరాస్తులకు ౧-టో ధర్మకర్త యగు బాలసుబ్బయ్య అయిన నిన్ను

ప్రెసిడెంటుగా యేర్పాటుచేసినాను. నీస్వాధీనము చేసుకునేది. సదరు భూములయొక్క పట్టాలు యీవశీయతునామా ఆధారముపైన నీపేరటచేయించుక శ్రీజోగుళాంబా-బాలబ్రహ్మేశ్వర నిత్యపూజాభిషేక నైవేద్య బ్రాహ్మణ అన్నదానాది కార్యములు యీక్రింద వివరించిన ప్రకారము జరుపగలందులకు నీకు అధికారము యివ్వడమైనది.

౧. ప్రెసిడెంటు ఆయిన నీకు నాచేత స్వాధీనము చేయబడిన భూములుపైకి బహుకాలముగా నాపౌష్యవర్గమునందువుండి నాశిష్యుడైన అంకా వెంకటరామశర్మ మైనరు సంరక్షణకర్త తల్లిశ్రీచ్చమ్మకు మైనరుయొక్క విద్యాభివృద్ధి కొరకు సం॥రం ౧కి సర్కారు పన్నువగైరా పోను రు. ౧౫౦ లు గాడ్జీలు ఆదాయము రాబడు భూములను ముందు నళసంవత్సరం లాగాయితి అయిదు సంవత్సరములవరకు అయను స్వాధీనము చేయవలసినది. ఆర్గోసంవత్సరం సదరు వెంకటరామశర్మ మైనరు తీరి శ్రీజోగుళాంబా బాలబ్రహ్మేశ్వరాభిషేక అర్చన పనులను స్వతఃకాని రెండోవారివల్లకాని జరుపుటకు వచ్చుకున్నయెడల పైనయివ్వబడిన రు ౧౫౦ లు భూమికాక అధిక సం॥రం ౧కి రు. ౫౦ లు రాబడు భూమిని అనగా ప్రతి సం॥రం రు. ౨౦౦ లు అతనికి చౌధులాగునను కసబా అలంపూరులోవుండు యిల్లుసహా అతని స్వాధీనముచేసి పైఅభిషేక అర్చనవగైరా పనులు అతనివల్ల వంశపారంపరేణ జరుపించవలసినది.

౨. అన్నదాన సత్రపరిచర్య చేయుటకుగాను నాతావున బహుకాలమునుంచి వుండిన కోటమునిస్వామి అను నతనికి కసబా అలంపూరు గ్రామములో సర్వేనంబరు ౯౬౭ య॥ ౧౫-౭ రు ౨- లు దాసంభొట్లచేను అను నంబరు అతని స్వాధీనముచేసి సత్రముయొక్క పనులు అతనివల్ల వంశపారంపరేణ జరుపించవలసినది.

తప్పొప్పుల పట్టిక

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
పీఠిక.			
1	19	[illegible]	[illegible]
2	5	ఘూరభ	ఘూరంభ
3	5	మడలేశ్వర	మండలేశ్వర
3	17	ఏవ్ర దేశము	ఏప్రదేశము
3	19	గూబయు	గూర్చియు
3	22	రాజ్మవ్యాప్తి	రాజ్యవ్యాప్తి
3	23	ప్రౌఢదేవిరాయ	ప్రౌఢదేవరాయ
గ్రంథము			
2	19	పురాణము తో	పురాణములో
4	7	దూరదేశము	దూరదేశము
8	20	స్తశ్లోక	సశ్లోక
8	24	శాతసకోట	శాతసకోట
9	16	వలపనే	వలననే
11	2	కప	కజ
11	8	నంధును	నందును
16	6	కాలము	కాలములో
16	20	అకాలపు	ఆకాలపు
21	1	ఈపంక్తి అవవసరము	
21	4	ప్రదేశను	ప్రదేశము
21	7	కుటుంబను	కుటుంబము
21	18	లేవి	లేని
21	22	శాంతించివ	శాంతించిన

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
22	6	పాలీఫెల్వార్	పాలీపైల్వార్
22	7	గాలథలో	గాథలలో
22	13	సంభ ంచినది	సంభవించినది
22	21	పైన స్పష్ట	పై స్పష్ట
24	5	అని	అవి
25	6	అంగము	లింగము
25	10	ఎక్కకి	ఎక్కడికి
26	14	యున్నాదు	యున్నాడు
26	20	సూర్యనారాణస్వామి	సూర్యనారాయణస్వామి
27	13	ఆనేకత్వ	అనేకత్వ
28	14	శార్వ్వరి	శార్వరి
28	12	భువసైకమల్ల	భువనైకమల్ల
31	24	అంతవరకు	లింతవరకు
32	12	ఈప్రిదేశము	ఈప్రదేశము
33	19	ర్థమదోర్దర్ప	ర్దమదోర్దప్ప
34	5	వరారి	మురారి
35	13	వలన	నేలిన
35	21	పణగి	పణగి
36	6	మొన	మైన
36	9	తపుగోడ	రపుగోడ
37	1	చెప్పుచున్నది	చెప్పుచున్నది
38	9	నవల్ తోదలో	నవలతోటలో
38	11	[illegible]లా	శిఖలా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
38	21	కాల	కాలి
39	10	తుల్లూరు	పుల్లూరు
40	7	కాలయముతప్ప	కాలయమునతప్ప
42	5	కుక్కుటేశ్వరము	కుక్కుటేశ్వరము
42	11	జలలింశేశ్వరము	జలలింగేశ్వరము
43	22	నిత్ర	నిత్య
44	2	సార్యవరికాన్న	సార్వవర్ణికాన్న
44	10	పవిదోద్దేశ్యము	పవిత్రోద్దేశము
44	19	మధ్యబ్రాహ్మణ	మధ్వబ్రాహ్మణ
44	25	బావణి	ఛావణి
49	9	మొంబరలో	మొంబర్లలో
49	11	మొఖాకు	మొఖావిూ
50	15	అవకారము	అపకారము
పీలునామా			
1	14	దయాజీఅ	దయారాటు
1	15	ధారాగ్రిహితయగా	ధారాగృహీతముగా
3	9	అంకా	లంకా
5	17	మల్లభట్ట	మల్లిభట్టి
5	17	ములనబదార్	మున్సబ్ దార్

పాఠక మహాశయులు ముందుగా నీపట్టికే ననుసరించి తప్పులను దిద్దికొని తరువాత గ్రంథమును చదువుకొనవలెనని మనవి.

END OF
TITLE